

Oppilas- ja opiskelijahuoltotyöryhmän

TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

	KUVAILEHTI	
Julkaisija: Sosiaali- ja terveysministeriö	Julkaisun päivämäärä: 22.9.2009	
Tekijät	Toimeksiantaja Sosiaali- ja terveysministeriö	
	HARE-nro ja toimielimen asettamispäivä STM128:00/2008, 30.10.2008	
Julkaisun nimi: Oppilas- ja opiskelijahuoltotyöryhmän toimenpide-ehdotukset		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Oppilas- ja opiskelijahuoltotyöryhmän tavoitteena on ollut päivittää 31.3.2006 toimeksiantonsa suorittaneen oppilashuoltoon liittyvän lainsäädännön uudistamistyöryhmän ehdotukset oppilas- ja opiskelijahuollon kehittämiseksi ja siihen liittyvän lainsäädännön uudistamiseksi muutamain lisätehtävin. Työryhmän toimikausi oli 1.12.2008 – 31.5.2009.</p> <p>Työryhmä selvitti toteutumatilannetta oppilas- ja opiskelijahuollon palvelujen saatavuudessa, oppilas- ja opiskelijahuoltoa koskevan lainsäädännön yhteensovittamisessa, kouluterveydenhuollosta osana oppilashuoltoa, koulukuraattori- ja koulupsykologipalveluista osana oppilas- ja opiskelijahuoltoa, koulukuraattorien kelpoisuudessa ja oppilas- ja opiskelijahuollon tietosuojassa. Lisäksi työryhmä selvitti oppilas- ja opiskelijahuollon oppaan valmistelun tilannetta, henkilöstön täydennyskoulutusta sekä valtakunnallista tilastointi- ja seuranta-järjestelmää. Näiden lisäksi työryhmän tuli määrittää oppilas- ja opiskelijahuoltotyöryhmän rooli koulun yleisen turvallisuuden edistämässä. Toteutumistilanteen selvittämisen lisäksi työryhmän tuli tehdä ehdotukset tarpeellisiksi toimenpiteiksi tavoitteiden saavuttamiseksi vastuutahoineen ja aikatauluineen.</p> <p>Työryhmä ehdottaa muun muassa oppilashuollon palvelurakenteen ja laadun kehittämishankkeella saatutettujen tulosten varmistamista sekä kehittämistoiminnan tavoitteiden toteutumisen arviointia pidemmällä aikavälillä. Oppilas- ja opiskelijahuoltoa koskevan lainsäädännön yhteensovittamiseksi työryhmä ehdottaa, että säädöksiä kokoava ja täydentävä yhtenäisen oppilas- ja opiskelijahuoltolain valmistelutyö aloitetaan opetusministeriössä virkamiestyönä jo syksyllä 2009 yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa. Uudessa oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa tulisi työryhmän mielestä säätää jatkossa myös koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä koulukuraattori- ja koulupsykologipalveluista osana oppilas- ja opiskelijahuoltoa. Koulukuraattori- ja koulupsykologipalveluiden saatavuudesta tulisi tehdä kattava selvitys osana laajempaa tiedonkeruun kokonaisuutta. Koulukuraattorin kelpoisuusvaatimukset tulisi arvioida tehtävänkuvan ja osaamistarpeiden mukaan palveluiden saatavuudesta tehdyn selvityksen valmistuttua.</p> <p>Uudessa oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa tulisi säätää myös oppilas- ja opiskelijahuoltoon liittyvästä tietosuojasta siten, että säädökset kattaisivat myös toisen asteen koulutuksen. Työryhmä pitää erittäin tärkeänä oppilas- ja opiskelijahuollon oppaan valmistumista. Oppaalla on oleellinen rooli käytännön oppilashuollon toteutumisessa kouluissa ja oppilaitoksissa. Sähköiseen muotoon tehtävän oppaan tulisi valmistua vuoden 2010 aikana.</p>		
Asiasanat: ehdotukset, kehittäminen, lainsäädäntö, oppilaat, oppilashuolto		
Bibliografiset tiedot Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:34 ISBN 978-952-00-2868-8 (PDF) ISSN 1797-9897 (verkkojulkaisu) URN:ISBN:978-952-00-2868-8 http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-2868-8	Muut tiedot: www.stm.fi/julkaisut	
	Kokonaissivumäärä 66	Kieli Suomi
Myynti Verkkojulkaisu	Hinta: - €	Luottamuksellisuus Julkinen
	Kustantaja SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ	

	PRESENTATIONSBLAD	
Uppdragsgivare Social- och hälsovårdsministeriet	Utgivningsdatum 22.9.2009	
Författare	Utgivare: Social- och hälsovårdsministeriet	
	Projektnummer och datum för tillsättandet av organet: STM128:00/2008, 30.10.2008	
Publikationens titel: Åtgärdsförslag av arbetsgruppen för elev- och studentvård		
<p>Referat</p> <p>Målet för arbetsgruppen för elev- och studentvård var att uppdatera de förslag som arbetsgruppen för reformering av lagstiftningen om elev- och studentvård lämnade 31.3.2006 för att utveckla elev- och studentvården och revidera den lagstiftning som har samband med den. Arbetsgruppen hade också ett antal tilläggsuppgifter. Dess mandatperiod var 1.12.2008–31.5.2009.</p> <p>Arbetsgruppen utredde den nuvarande situationen i fråga om tillgången till elev- och studentvårdstjänster, samordning av lagstiftningen om elev- och studentvård, skolhälsovård som en del av elevvården, skolkurators- och skolpsykologtjänster som en del av elev- och studentvården, skolkuratorernas behörighet och dataskyddet inom elev- och studentvården. Därutöver utredde arbetsgruppen situationen när det gäller utarbetning av en handbok om elev- och studentvård, fortbildning för personalen samt det riksomfattande statistik- och uppföljningssystemet. Arbetsgruppen hade också till uppgift att definiera sin roll vid främjandet av den allmänna tryggheten i skolan. Förutom att utreda den nuvarande situationen skulle arbetsgruppen lägga fram förslag till behövliga åtgärder för att nå målen och om de ansvariga parterna och tidtabellerna.</p> <p>Arbetsgruppen föreslår bl.a. att man ska säkra de resultat som uppnåtts genom projektet för att utveckla servicestrukturen inom elevvården och dess kvalitet samt utvärdera hur målen för utvecklingsverksamheten nåtts på längre sikt. Med tanke på samordning av lagstiftningen om elev- och studentvård föreslår arbetsgruppen att beredning av en enhetlig lag om elev- och studentvård, i vilken relevanta förordningar sammanslås och kompletteras, ska inledas som tjänstemannarbete vid undervisningsministeriet i samarbete med social- och hälsovårdsministeriet. Den nya lagen om elev- och studentvård ska enligt arbetsgruppens åsikt också inkludera bestämmelser om elev- och studenthälsovård samt skolkurators- och skolpsykologtjänster som en del av elev- och studentvården. En omfattande utredning bör genomföras om tillgången på skolkurators- och psykologtjänster som ett led i mer omfattande datainsamling. Behörighetsvillkoren för skolkuratorer ska bedömas på basis av befattningsbeskrivningen och kompetensbehoven efter det att utredningen om tillgång på service har färdigställts.</p> <p>I den föreslagna nya lagen om elev- och studentvård ska också ingå bestämmelser om dataskyddet i samband med elev- och studentvården så att de ska omfatta utbildningen på andra stadiet. Arbetsgruppen anser det mycket viktigt att handboken om elev- och studentvård färdigställs. Handboken kommer att ha en väsentlig roll vid den praktiska elevvården i skolor och läroanstalter. Avsikten är att handboken kommer att finnas tillgänglig i elektronisk form under år 2009.</p>		
Nyckelord: elever, elevvård, förslag, lagstiftning, utveckling		
Bibliografiska data Social- och hälsovårdsministeriets rapporter 2009:34 ISBN: 978-952-00-2868-8(PDF) ISSN: 1797-9897 (online) URN:ISBN978-952-00-2868-8 http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-2868-8	Övriga uppgifter: www.stm.fi/svenska	
	Sidoantal 66	Språk Finska
	Pris - €	Sekretessgrad Offentlig
Distribution och försäljning Nätpublikation	Förlag SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSMINISTERIET	

	DOCUMENTATION PAGE	
Publisher: Ministry of Social Affairs and Health, Finland		
Authors:	Commissioned by Ministry of Social Affairs and Health	
	Date of appointing the organ: 30.10.2008	
Title of publication: Working Group on Pupil and Student Welfare: proposals for action		
<p>Summary</p> <p>The aim of the Working Group on Pupil and Student Welfare was to update the proposals for development of pupil and student welfare and for revision of the related legislation put forward by the working group to reform the legislation on pupil welfare that completed its work on 31 March 2006. It was also assigned some further tasks. The term of the Working Group was from 1 December 2008 to 31 May 2009.</p> <p>The Working Group examined the situation in regard to the access to pupil and student welfare services, coordination of the related legislation, school health care as a part of pupil welfare, school social worker and school psychologist services as a part of pupil and student welfare, the qualifications required of school social workers, and data protection in pupil and student welfare. Furthermore, the Working Group dealt with preparing a handbook on pupil and student welfare, further training for the personnel, and the national statistics and monitoring system. It should also define the role of the Working Group in promoting the general security in schools. Besides examining the present situation the Working Group should put forward proposals for necessary actions to achieve the objectives, with responsible parties and time schedules.</p> <p>It is proposed, i.a., that the results achieved by the development project for improving the service structure and quality of pupil welfare should be ensured and the objectives set for development activities evaluated in the long term. With a view to coordinating the legislation on pupil and student welfare the Working Group proposes that the drafting of a uniform law on pupil and student welfare, in which the relevant statutes will be gathered and supplemented, be started by civil servants of the Ministry of Education in autumn 2009 in collaboration with the Ministry of Social Affairs and Health. The Working Group considers that the new law on pupil and student welfare should also include provisions on school and student health care as well as school social worker and school psychologist services as a component of pupil and student welfare. A comprehensive study should be carried out of the availability of school social worker and psychologist services as a part of the larger whole of information collection. The qualifications required of a school social worker should be evaluated based on the job description and skills demands after the study of service availability has been completed.</p> <p>The proposed new law on pupil and student welfare should also include provisions on the data protection linked with it so that the provisions will also cover upper secondary education. The Working Group sees it most important to complete the handbook on pupil and student welfare. The handbook will have an important role in the practical provision of pupil welfare in schools and educational institutions. The handbook is scheduled to be available in an electronic form during the year 2010</p>		
Key words: development, legislation, proposals, pupils, pupil welfare		
Bibliographic data Reports of the Ministry of Social Affairs and Health 2009:34 ISBN: 978-952-00-2868-8 (PDF) ISSN: 1797-9897 (online) URN:ISBN:978-952-00-2868-8 http://urn.fi/URN:978-952-00-2868-8	Other information: www.stm.fi/english	
	Number of pages 66	Language Finnish
	Price - €	Publicity Public
Distribution and sales Internet publication	Financier Ministry of Social Affairs and Health 	

Sosiaali- ja terveysministeriölle ja opetusministeriölle

Sosiaali- ja terveysministeriö ja opetusministeriö asettivat 9.12.2008 oppilas- ja opiskelijahuoltotyöryhmän. Työryhmän toimikausi on ollut 1.12.2008 - 31.5.2009.

Oppilas- ja opiskelijahuoltotyöryhmän tavoitteena oli päivittää 31.3.2006 toimeksiantonsa suorittaneen oppilashuoltoon liittyvän lainsäädännön uudistamistyöryhmän ehdotukset oppilas- ja opiskelijahuollon kehittämiseksi ja siihen liittyvän lainsäädännön uudistamiseksi muutamien lisätehtävien. Vuoden 2006 työryhmä teki yhteensä yhdeksän ehdotuskokonaisuutta oppilashuollon kehittämiseksi ja sitä koskevan lainsäädännön uudistamiseksi. (Työryhmämuistio, STM selvityksiä 2006:33)

Oppilas- ja opiskelijahuoltotyöryhmän tavoitteena oli selvittää seuraaviin asiakokonaisuuksiin sisältyvien ehdotusten toteutumatilanne:

1. Oppilas- ja opiskelijahuollon palvelujen saatavuuden turvaaminen ja ennalta ehkäisevän toiminnan ja varhaisen puuttumisen vahvistaminen
2. Oppilas- ja opiskelijahuoltoa koskevan lainsäädännön yhteensovittaminen
3. Kouluterveydenhuolto osana oppilashuoltoa
4. Koulukuraattori- ja koulupsykologipalvelut osana oppilas- ja opiskelijahuoltoa
5. Koulukuraattorin kelpoisuus
6. Tietosuoja oppilas- ja opiskelijahuollossa
7. Oppilas- ja opiskelijahuollon opas
8. Henkilöstön täydennyskoulutus
9. Valtakunnallinen tilastointi- ja seurantajärjestelmä
10. Oppilas- ja opiskelijahuoltoryhmän roolin määrittäminen koulun yleisen turvallisuuden edistämiseksi.

Oppilas- ja opiskelijahuoltotyöryhmän tehtävänä oli lisäksi tehdä ehdotukset tarpeellisista toimenpiteistä edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Toimenpiteille tuli määritellä vastuutahot ja toteutusaikataulu.

Työryhmän puheenjohtajana on toiminut apulaisosastopäällikkö, sosiaalineuvos *Olli Kerola* sosiaali- ja terveysministeriöstä ja varapuheenjohtajana hallitusneuvos, yksikön päällikkö *Eeva-Riitta Pirhonen* opetusministeriöstä. Jäseninä ovat olleet neuvotteleva virkamies *Maire Kolimaa* ja neuvotteleva virkamies *Pirjo Sarvimäki* molemmat sosiaali- ja terveysministeriöstä, opetusneuvos *Jussi Pihkala* ja opetusneuvos *Elise Virnes* molemmat opetusministeriöstä, opetusneuvos *Heidi Peltonen* Opetushallituksesta, johtava asinatuntija *Maijaliisa Junnila* Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta, lääninpsykologi *Pirjo Laaksonen* Etelä-Suomen lääninhallituksesta, lakimies *Marja Lahtinen* Suomen Kuntaliitosta, rehtori *Jari Andersson* Sylvania koulusta Sastamalasta, vastaava koulukuraattori *Hanna Gråsten-Salonen* Tampereen kaupungin perusopetuksen erityispalveluista. Työryhmän pysyvinä asiantuntijoina ovat toimineet hallitusneuvos *Maini Kosonen*, ylitarkastaja *Marjaana Pelkonen* sekä ylitarkastaja *Ritva Partinen*, kaikki sosiaali- ja terveysministeriöstä sekä neuvotteleva virkamies *Jaana Walldén* opetusministeriöstä. Työryhmän sihteereinä ovat olleet erikoistutkija *Johanna Lammi-Taskula* Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta, hallitusneuvos *Outi Luoma-aho* opetusministeriöstä sekä hallitussihteeri *Lotta Silvennoinen* sosiaali- ja terveysministeriöstä.

Työryhmä on työnsä aikana kuullut seuraavia asiantuntijoita:

Suomen Lukiolaisten Liiton puheenjohtaja Ville Virtanen, Suomen ammattikorkeakouluopiskelijakuntien liiton puheenjohtaja Saku Jokisalo sekä Helsingin yliopiston soveltavan kasvatustieteen laitoksen lehtori, dosentti Riitta Jyrhämä.

Työryhmä on kokoontunut vuonna 2009 kuusi kertaa.

Helsingissä 1. päivänä syyskuuta 2009

Olli Kerola

Eeva-Riitta Pirhonen

Maire Kolimaa

Pirjo Sarvimäki

Jussi Pihkala

Elise Virnes

Pirjo Laaksonen

Marja Lahtinen

Maijaliisa Junnila

Heidi Peltonen

Jari Andersson

Hanna Gråsten-Salonen

Johanna Lammi-Taskula

Outi Luoma-aho

Lotta Silvennoinen

Sisällysluettelo

Kuvailulehti.....	3
Presentationsblad	5
Documentation page	7
Sosiaali- ja terveystieteiden ja opetusministeriölle.....	9
1 Johdanto.....	13
2 Työryhmän päivitetty toimenpide-ehdotukset vastuutahoineen ja toteutusaikatauluineen.....	18
2.1 Oppilas- ja opiskelijahuollon palvelujen saatavuuden turvaaminen ja ennalta ehkäisevän toiminnan ja varhaisen puuttumisen vahvistaminen	18
2.2 Oppilas- ja opiskelijahuollosta säätäminen	25
2.3 Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto osana oppilas- ja opiskelijahuoltoa	27
2.4 Koulukuraattori- ja koulupsykologipalvelut osana oppilas- ja opiskelijahuoltoa	29
2.5 Koulukuraattorin kelpoisuus	31
2.6 Tietosuoja oppilas- ja opiskelijahuollossa	35
2.7 Oppilas- ja opiskelijahuollon opas	37
2.8 Henkilöstön täydennyskoulutus.....	38
2.9 Valtakunnallinen tilastointi- ja seurantajärjestelmä.....	41
2.10 Oppilas- ja opiskelijahuoltoryhmän roolin määrittäminen koulun yleisen turvallisuuden edistämiseksi.....	45
3 Yhteenveto	50
Lähteet.....	53
Liitteet.....	55
Liite 1. (taulukot 1.-6. sekä kuvat 1.-3.)	55
Liite 2. Asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta	60
Liite 3.....	62
Liite 4. AURA- rekistereitä on systemaattisesti kehitetty noudattaen voimassaolevia lakeja	63
Liite 5. Oppilashuollon rekisterit ja osarekisterit tietosuojaohjeen mukaan	64
Liite 6. Opetussuunnitelmien perusteet; turvallisuus	65

1 Johdanto

Työryhmän työn taustaa

Sosiaali- ja terveysministeriön 15.12.2004 asettaman oppilashuoltoon liittyvän lainsäädännön uudistamistyöryhmän tavoitteena oli:

- turvata oppilashuollon palvelujen saatavuus
- edesauttaa yksittäisen oppilaan ja opiskelijan oikeuksien toteutumista
- tukea oppilaitosten mahdollisuuksia järjestää oppilashuolto oppilaan ja opiskelijan edun mukaisesti
- selkeyttää tietojen saantia ja luovutusta sekä henkilötietojen käsittelyä koskevat menettelyt oppilaitoksissa
- selvittää oppilashuoltopalveluista vastaavan henkilöstön asema, tehtävät ja kelpoisuus.

Työryhmä valmisteli yhteensä yhdeksän ehdotuskokonaisuutta oppilashuollon kehittämiseksi ja sitä koskevan lainsäädännön uudistamiseksi (STM Selvityksiä 2006:33).

Sosiaali- ja terveysministeriön ja opetusministeriön yhdessä loppuvuodesta 2008 nimittämän oppilas- ja opiskelijahuoltotyöryhmän tehtäväksi asetettiin vuoden 2006 työryhmän ehdotusten toteutumistilanteen päivittäminen. Näiden yhdeksän asiakokonaisuuden lisäksi uuden työryhmän tehtävänä oli määrittää oppilas- ja opiskelijahuoltoryhmän rooli koulun yleisen turvallisuuden edistämässä. Oppilas- ja opiskelijahuoltotyöryhmän tehtävänä oli lisäksi tehdä ehdotukset tarpeellisista toimenpiteistä edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Toimenpiteille tuli määritellä vastuutahot ja toteutusaikataulu.

Toteutumatilanteen tarkastelussa on otettu huomioon myös vuoden 2006 työryhmän muistiosta saadut lausunnot. Muistiosta saaduista lausunnoista on tehty yhteenveto (STM Selvityksiä 2006:67). Työryhmän muistiosta (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 33/2006) pyydettiin lausuntoa yhteensä 52 taholta. Lausunnonantajat edustivat ministeriöitä, lääninhallituksia, kuntia, työntekijäjärjestöjä, sosiaalialan järjestöjä, tutkimus- ja kehittämislaitoksia sekä yliopistoja ja korkeakouluja. Useat lausunnonantajat kokivat työryhmän tuoneen kattavasti esiin oppilashuoltoon liittyviä asioita ja näkökulmia. Muistion ansiona pidettiin oppilashuollon perusteellista ja kokonaisvaltaista eri oppilashuollon ammattiryhmien tarkastelua. Yleisesti koettiin, että työryhmä oli käsitellyt oppilashuollon käsitettä, lainsäädäntöä, oppilashuoltohenkilöstön asemaa ja tehtäviä erittäin hyvin ja perusteellisesti.

Oppilas- ja opiskelijahuollon nykytila lainsäädännössä

Oppilas- ja opiskelijahuollosta säädetään koululaeissa, kansanterveyslaissa ja lastensuojelulaissa. Toimintana oppilas- ja opiskelijahuolto on opetustoimen, sosiaalitoimen ja terveystoimen toimintaa, jota toteutetaan moniammatillisena ja monialaisena yhteistyönä tämän päivän koulu- ja opiskeluyhteisössä.

Vuonna 2003 perusopetuslakia (628/1998), lukiolakia (629/1998) ja ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia (630/1998) muutettiin täydentämällä oppilas- ja opiskelijahuoltoa koskevia

säännöksiä. Elokuussa 2003 voimaan tulleet muutokset määrittivät oppilas- ja opiskelijahuollon käsitteen lainsäädännön tasolla ensimmäisen kerran. Perusopetuslain 31 a §:n 1 momentin mukaan oppilaalla on oikeus saada opetukseen osallistumisen edellyttämä tarvittava oppilashuolto. Oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän fyysisen ja psyykkisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä, ylläpitämistä ja niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. Pykälän 2 momentin mukaan perusopetuksessa oppilashuoltoon sisältyvät opetuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollon palvelut, joita ovat kansanterveyslain (66/1972) tarkoittama kouluterveydenhuolto ja lastensuojelulaissa (417/2007) tarkoitettu koulunkäynnin tukeminen.

Lukiolain 29 a §:n mukaan opiskelijahuollolla tarkoitetaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. Säännöksen mukaan koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että erityistä tukea tarvitsevalle opiskelijalle annetaan tieto hänen käytettävissään olevista terveydenhuollon ja sosiaalihuollon palveluista ja hänet ohjataan hakeutumaan näihin palveluihin.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 37 a §:n mukaan opiskelijahuollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. Säännöksen mukaan koulutuksen järjestäjän tulee toimia yhteistyössä opiskelijaterveydenhuoltoa ja lastensuojelulaissa tarkoitettuja koulupsykologi- ja koulukuraattoripalveluita antavien ja järjestävien viranomaisten ja muiden tahojen kanssa sekä antaa opiskelijoille tieto näistä eduista ja palveluista. Tarvittaessa opiskelija tulee ohjata hakemaan näitä etuja ja palveluita.

Perusopetuksen oppilaiden kouluterveydenhuolto on kansanterveyslain nojalla kunnan terveydenhuollon vastuulle kuuluvaa toimintaa. Kansanterveyslain 14 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan kouluterveydenhuoltoon kuuluu kouluyhteisön terveellisyyden ja turvallisuuden valvonta ja edistäminen yhteistyössä henkilökunnan työterveyshuollon kanssa, oppilaan terveyden seuraaminen ja edistäminen suun terveydenhuolto mukaan lukien, yhteistyö muun oppilashuolto- ja opetushenkilöstön kanssa sekä terveydentilan toteamista varten tarpeellinen erikoistutkimus. Valtioneuvoston asetuksella voidaan tarvittaessa säätää tarkemmin oppilaan terveyden seuraamiseen ja edistämiseen kuuluvien neuvonnan ja tarkastusten sisällöstä ja määristä sekä terveydentilan toteamista varten tarpeellisesta erikoistutkimuksesta.

Kunnalla on myös velvollisuus järjestää alueellaan sijaitsevien muiden kuin perusopetuksen oppilaitosten opiskelijoille heidän kotipaikastaan riippumatta opiskeluterveydenhuoltoa. Kansanterveyslain muuttamista koskevalla lailla (626/2007) opiskelijaterveydenhuolto-termi muutettiin opiskeluterveydenhuolloksi. Muutos tuli voimaan 1.7.2007. Opiskeluterveydenhuollolla tarkoitetaan toisen asteen oppilaitosten ja korkeakoulujen opiskeluterveydenhuoltoa. Ennen muutosta lukiot kuuluivat kouluterveydenhuollon piiriin. Kansanterveyslain 14 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan opiskeluterveydenhuoltoon luetaan opiskeluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden edistäminen, opiskelijoiden terveyden ja opiskelukyvyn edistäminen, terveyden- ja sairaanhoidopalvelujen, mielenterveyspalvelut ja suun terveydenhuolto mukaan lukien, järjestäminen opiskelijoille, sekä omalta osaltaan koko opiskeluyhteisön hyvinvoinnin varmistaminen. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden terveydenhoito ja sairaanhoito sekä suun terveydenhuolto voidaan kuitenkin kunnan suostumuksella järjestää myös muutoin sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymällä tavalla. Opiskeluterveydenhuollon tarkemmasta sisällöstä voidaan tarvittaessa säätää valtioneuvoston asetuksella.

Kansanterveyslain muuttamista koskevan lain (626/2007) mukaan kouluterveydenhuolto kuuluu osaltaan perusopetuslain 31 a §:n 2 momentin mukaisesti oppilashuollon palveluihin. Opiskelijan hyvän fyysisen ja psyykkisen terveyden edistäminen ja ylläpitäminen sekä sen edellytyksiä lisäävä toiminta ovat osa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 37 a §:n ja lukiolain 29 a §:n mukaista opiskelijahuoltoa. Kunnan kansanterveystyöstä vastaavan viranomaisen tulee osallistua perusopetuslain 15 §:n ja lukiolain 11 §:n sekä ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 14 §:n mukaisen opetussuunnitelman laatimiseen siltä osin, kun se koskee oppilas- tai opiskelijahuoltoa sekä koulun tai oppilaitoksen ja kodin välistä yhteistyötä.

Valtioneuvoston asetuksella neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (380/2009) vahvistetaan kouluterveydenhuoltoa osana oppilashuoltoa ja opiskeluterveydenhuoltoa osana opiskelijahuoltoa. Asetus tuli voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2009 ja kunta on velvollinen järjestämään asetuksen 9 ja 10 §:ien mukaiset määräaikaisterveystarkastukset 1 päivästä tammikuuta 2011 alkaen.

Vuoden 2008 alusta tuli voimaan uusi lastensuojelulaki (417/2007). Lain 8 §:n mukaan kunnan on sosiaali- ja terveydenhuoltoa, koulutointa sekä muita lapsille, nuorille ja lapsiperheille tarkoitettuja palveluja kehittäessään huolehdittava siitä että näiden palvelujen avulla tuetaan huoltajia lasten kasvatuksessa ja kyetään saamaan selville lasten, nuorten ja lapsiperheiden erityisen tuen tarve. Kunnan on järjestettävä tarvittaessa erityisen tuen tarpeessa olevia lapsia ja nuoria tukevaa toimintaa. Palveluja kehitettäessä on kiinnitettävä erityistä huomiota lasten ja nuorten tarpeisiin ja toivomuksiin. Kunnassa tulee eri viranomaisten yhteistyönä seurata ja edistää lasten ja nuorten hyvinvointia (7§). Lain 12 §:n mukaan kunnan tai useamman kunnan yhdessä on laadittava suunnitelma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Suunnitelman tulee sisältää muun muassa tiedot lasten ja nuorten kasvuoloista ja hyvinvoinnin tilasta, lasten ja nuorten hyvinvointia edistävästä toimista ja palveluista, lastensuojelun tarpeesta kunnassa, lastensuojeluun varattavista voimavaroista sekä yhteistyön järjestämisestä eri viranomaisten, yhteisöjen ja laitosten välillä.

Lastensuojelulain 9 §:n 1 momentin mukaan kunnan tulee järjestää koulupsykologi- ja koulukuraattoripalveluita, jotka antavat kunnan perusopetuslaissa tarkoitetun esi-, perus- ja lisäopetuksen sekä valmistavan opetuksen oppilaille riittävän tuen ja ohjauksen koulunkäyntiin ja oppilaiden kehitykseen liittyvien sosiaalisten ja psyykkisten vaikeuksien ehkäisemiseksi ja poistamiseksi. Palveluilla tulee edistää myös koulun ja kodin välisen yhteistyön kehittämistä. Pykälän 2 momentin mukaan perusopetuslain 7 ja 8 §:ssä tarkoitetun opetuksen järjestäjä vastaa edellä 1 momentissa tarkoitettujen palvelujen järjestämisestä oppilailleen. Säännöksessä ei lukiokoulutuksen tai ammatillisen koulutuksen osalta säädetä koulupsykologi- ja koulukuraattoripalvelujen järjestämisvelvoitetta.

Oppilas- ja opiskelijahuollon kehittämistyössä on tärkeää olla yhteistyössä eri kouluasteiden kanssa. Tavoitteet, periaatteet ja tehtävät ovat ydinkysymysten osalta pitkälti samanlaiset esiopetuksessa, perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa ja myös ammatillisessa koulutuksessa. Vuoden 2003 koululakiuudistuksen yhteydessä Opetushallituksen tehtäväksi asetettiin määrätä opetussuunnitelman perusteissa oppilas- ja opiskelijahuollon sekä kodin ja koulun/oppilaitoksen yhteistyön keskeiset periaatteet. Koulutusta koskevien lakien mukaan Opetushallitus valmistelee opetussuunnitelman perusteet esiopetusta, oppilas-/opiskelijahuoltoa sekä kodin ja koulun/oppilaitoksen yhteistyötä koskevilta osin yhteistyössä Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen kanssa (1.1.2009 lukien Terveyden ja hyvinvoinnin laitos).

Esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden mukaan oppilashuollossa tulee kuvata toiminta kouluyhteisön terveyden, hyvinvoinnin, turvallisuuden, sosiaalisen vastuullisuuden ja vuorovaikutuksen edistämiseksi. Opetussuunnitelmien perusteiden mukaan opetuksen järjestäjän hyväksymään opetussuunnitelmaan tulee laatia suunnitelma, jossa kuvataan oppilashuollon tavoitteet ja keskeiset periaatteet. Suunnitelmassa tulee kuvata toimenpiteet ja työn- ja vastuunjakoon ongelma- ja kriisitilanteiden ehkäisemiseksi, havaitsemiseksi ja hoitamiseksi. Tavoitteena on sekä yksilöllisen että yhteisöllisen tuen avulla taata oppilaille terve ja turvallinen opiskeluympäristö. Opetussuunnitelmat tulee oppilashuollon osalta laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (Määräys 42/011/2003), Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (Määräys 1/011/2004)).

Lukion opetussuunnitelman perusteissa opiskelijahuolto määrittellään opiskelijoiden fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista huolehtimiseksi. Tavoitteena on luoda turvallinen ja terve opiskelu- ja työympäristö sekä ehkäistä syrjäytymistä. Lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan paikallisessa opetussuunnitelmassa tulee määrittellä mm. opiskelijalle tarjottava tuki ja ohjaus opiskeluun sekä kehitykseen tai elämäntilanteeseen liittyvissä fyysisissä, psyykkisissä ja sosiaalisissa vaikeuksissa, eri hallintokuntien yhteistyö ja paikalliset tukiverkostot opiskelijan tarvitsemien palvelujen turvaamiseksi ja opiskelijan ohjaamiseksi tarvittaviin palveluihin ja oppilaitoksen suunnitelma, jossa määrittellään toiminta opiskeluyhteisön terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi sekä menettelytavat ongelma-, onnettomuus- ja kriisitilanteissa kuten kiusaaminen, väkivalta, mielenterveyskysymykset, tupakointi ja päihteiden käyttö, erilaiset onnettomuudet ja kuolemantapaukset. (Lukion opetussuunnitelman perusteet (Määräys 33/011/2003)).

Opetushallitus uudistaa ammatillisten perustutkintojen perusteet vuosina 2009-2010. Myös tutkintojen perusteissa annetaan määräyksiä opiskelijahuollosta.

Opiskelijahuollon tavoitteena on luoda turvallinen ja terveellinen opiskeluympäristö ja edistää oppilaitosyhteisön yhteisöllisyyttä, hyvinvointia ja viihtyisyyttä. Tavoitteena on tukea opiskelijaa sekä säilyttää oppilaitosyhteisön toimintakyky fyysisistä ja psyykkisistä turvallisuutta sekä hyvinvointia uhkaavissa tilanteissa. Opiskelijahuollon tulee edistää oppimisvaikeuksien ja muiden ongelmien varhaista tunnistamista ja niihin puuttumista sekä ehkäistä koulutuksen keskeytymistä. Nuorten opiskelijoiden kohdalla koulutuksen järjestäjän on tehtävä yhteistyötä huoltajien kanssa.

Koulutuksen järjestäjän tulee varmistaa opiskelijahuollon tavoitteiden saavuttamista antamalla opetussuunnitelmassaan toimintaohjeita, jotka edistävät opiskelijoiden terveyttä ja turvallisuutta, erilaisten ongelmien varhaista tunnistamista ja niiden syntymisen ennaltaehkäisyä. Koulutuksen järjestäjän tulee antaa ohjeita oppilaitosyhteisön toimintaan liittyvien asioiden hoitamisesta, kuten opiskelijan opetukseen osallistumisesta, opinnoissa edistymisen seurannasta ja oppilaitoksen opiskelija-asuntolassa asumisesta. Ennalta ehkäiseviä toimintaohjeita tulee antaa tupakoinnista, päihteiden käytöstä, kiusaamisesta ja häirinnästä. Koulutuksen järjestäjällä tulee olla kriisisuunnitelma ja toimintaohjeet myös käyttäytymishäiriöiden, väkivallan, tapaturmien, onnettomuuksien ja kuolemantapauksien varalta. Koulutuksen järjestäjän tulee seurata opiskelijahuollon toteutumista ja ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin. Opiskelijoita tulee rohkaista osallistumaan ja vaikuttamaan oman oppilaitosyhteisönsä hyvinvoinnin edistämiseen. Kaikilla opiskelijoiden kanssa oppilaitosyhteisössä työskentelevillä on vastuuta opiskelijahuollosta.

Moniammatillisen opiskelijahuoltohenkilöstön tehtävänä on opiskelijahuollon palveluiden koordinointi ja kehittäminen.

Opiskelijahuoltoa koskevat opetussuunnitelman osat tulee laatia yhteistyössä oppilaitoksen sijaintikunnan tai -kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoa hoitavien viranomaisten tai muiden tahojen kanssa. Ammatillisen koulutuksen järjestäjän tulee opetussuunnitelmaa laadittaessa ottaa huomioon kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden kanssa kansanterveystlain ja lastensuojelulain velvoitteet opiskelijahuollon palveluiden järjestämisessä. Samalla tulee sopia syrjäytymistä ehkäisevästä toiminnasta sekä opiskelijaterveydenhuollon ja psykososiaalisen tuen asiantuntijapalveluiden järjestämisestä. Palveluiden kehittämisessä tulee hyödyntää opiskelijoiden palautetta.

Ammatillisen koulutuksen aikana opiskelijalle tulee tiedottaa ohjauksen ja opiskelijahuollon toteutuksesta, eri hallinnonalojen palveluista, paikallisista tukiverkostoista ja tutkintokohtaisista terveydentilavaatimuksista. Työssäoppimisen työturvallisuuteen ja työsuojeluun liittyvistä asioista tulee tiedottaa opiskelijan lisäksi alaikäisen opiskelijan huoltajalle. Koulutuksen järjestäjän tulee huolehtia siitä, että opiskelijat tuntevat oppilaitoksessa noudatettavat järjestyssäännöt. Opiskelijan omaa vastuuta tulee korostaa oppilaitoksen sääntöjen ja muiden ohjeiden noudattamisessa.

2 Työryhmän päivitetty toimenpide-ehdotukset vastuutahoineen ja toteutusaikatauluineen

2.1 Oppilas- ja opiskelijahuollon palvelujen saatavuuden turvaaminen ja ennalta ehkäisevän toiminnan ja varhaisen puuttumisen vahvistaminen

2.1.1 Vuoden 2006 oppilashuoltotyöryhmän suositusehdotukset

Oppilashuollon palveluitten saatavuuden turvaaminen edellyttää monilla alueilla kuntien keskinäistä yhteistyötä palveluiden järjestämisessä ja tuottamisessa. Kunta- ja palvelurakennemuutoksen yhteydessä oppilashuollon palveluitten organisointia ja tuottamista suositellaan tarkasteltavaksi ja suunniteltavaksi omana palvelukokonaisuutena. Opiskelijahuoltoryhmien perustamista suositellaan kaikkiin toisen asteen oppilaitoksiin.

2.1.2 Lausunnonantajien kannanottojen keskeinen sisältö

Oppilashuollollisten palveluiden organisointia ja tuottamista omana kokonaisuutenaan kunta- ja palvelurakennemuutoksen yhteydessä pidettiin laajasti kannatettavana. Yleisesti lausunnonantajat kantoivat huolta oppilaiden epätasa-arvoisesta asemasta eri puolilla Suomea sekä resurssien riittävydestä.

Työryhmän ehdotusta opiskelijahuoltoryhmien perustamisesta kaikkiin toisen asteen oppilaitoksiin kannattivat lähes kaikki lausunnonantajat. Suomen Kuntaliitto huomautti lausunnossaan, että toiminnan organisointi nimenomaan oppilashuoltotyöryhmän muodossa ei välttämättä ole ainoa hyvä tapa toimia.

2.1.3 Ehdotusten toteutumatilanne

Ennaltaehkäisevän työn vahvistaminen

Varhainen puuttuminen ja annetun tuen vaikuttavuuden parantaminen ovat uuden lastensuojelulain keskeisiä tavoitteita. Näitä tavoitteita tukevat muun muassa ilmoitusvelvollisuutta ja avohuollon sisältöä täsmentävät ja työskentelyn suunnitelmallisuutta korostavat säännökset.

Uutena lastensuojelun toimintamuotona lastensuojelulaissa on määritelty ehkäisevä lastensuojelu. Ehkäisevä lastensuojelu koskee kunnan kaikkia lapsia ja perheitä, eikä sen toteuttaminen edellytä lastensuojelun asiakkuutta. Lastensuojelulain mukaan ehkäisevän lastensuojelun tarkoituksena on edistää ja turvata lapsen kasvua, kehitystä sekä hyvinvointia ja tukea vanhemmuutta. Ehkäisevään lastensuojeluun kuuluu erityisesti äitiys- ja lastenneuvolan ja muun terveydenhuol-

lon sekä lasten päivähoidon, koulun ja nuorisotyön ja niiden piirissä tehtävä työ. Myös lapselle annettava erityinen tuki on ehkäisevää lastensuojelua silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana.

Lastensuojelulain mukainen ehkäisevä lastensuojelu on otettu huomioon muun muassa valmisteltaessa neuvolatoimintaa, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa sekä lasten ja nuorten ehkäisevää suun terveydenhuoltoa koskevaa asetusta. Asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta vahvistaa ehkäisevää toimintaa ja varhaista puuttumista.

Lisäksi perusopetuslakiin ehdotetut muutokset (HE 109/2009) vahvistavat toteutuessaan esi- ja perusopetuksen oppilaan oikeutta saada oppimiselleen ja koulunkäynnilleen tukea riittävän varhain ja joustavasti opetuksen yhteydessä. Tavoitteena on myös lisätä oppilaille annettavan tuen suunnitelmallisuutta ja tehostaa nykyisin käytössä olevia tukitoimia sekä moniammatillista yhteistyötä. Tuki ehdotetaan asteittain vahvistettavaksi siten, että opetuksen yhteydessä annettavaa, lyhytaikaista tukea vahvemmat tukimuodot olisivat tehostettu tuki ja erityinen tuki. Ensisijainen tukimuoto olisi tehostettu tuki, joka käsittäisi nykyisin käytössä olevat tukimuodot, kuten tukiopeus, osa-aikainen erityisopetus, oppilashuollollinen tuki ja erilaiset pedagogiset ratkaisut. Tehostetun tuen avulla tuettaisiin oppimista ja kasvua sekä ehkäistäisiin oppilaan oppimiseen, sosiaaliseen vuorovaikutukseen tai kehitykseen liittyvien ongelmien kasvamista ja monimuotoistumista sekä syrjäytymistä. Ehdotuksen mukaan erityisen tuen ja sen osana erityisopetuksen järjestäminen tulisi kyseeseen siinä tapauksessa, jos oppilasta ei voida tukea riittävästi tehostetulla tuella. Tämä tulisi selkeyttämään edellytyksiä erityisen tuen ja erityisopetuksen antamiseksi. Erityistä tukea saavan oppilaan opetus riittävine tukitoimineen järjestettäisiin oppilaan lähikoulussa ja luontaisessa opetusryhmässä aina kun se on mahdollista. Perusopetuslakiin tehtävät muutokset ehdotetaan tulemaan voimaan syksyllä 2010.

Oppilas- ja opiskelijahuoltopalveluiden saatavuus

Palveluiden saatavuus perusopetuksessa

Opetushallitus ja Stakes selvittivät kahdella kyselyllä (Rimpelä ym. 2007 & Rimpelä ym. 2008) vuosiluokkien 1–6 ja 7–9 peruskouluissa tehtyä hyvinvointityötä mm. terveystiedon opetusta. Oppilaiden kokemuksia oppilashuollosta on selvitetty Stakesin kouluterveyskyselyissä. Kouluille suunnattujen kyselyiden tulosten perusteella valtaosassa kouluja toimii oppilashuoltoryhmä ja aktiivisesti toimiva vanhempainyhdistys, mutta oppilashuollon henkilöstömitoitus ei ole lähelläkään esimerkiksi kouluterveydenhuollosta annettua suositusta. (STM 2004a)

Oppilashuoltoryhmien työ keskittyy pitkälti yksittäisten oppilaiden ja heidän perheidensä ongelmiin, ja vain pieni osa työajasta käytetään kouluhyvinvoinnin yleiseen edistämiseen ja opetuksen tukemiseen. Lähes kaikissa yläkouluissa oli kuitenkin selvitetty kiusaamista ja joka toisessa oppilaiden välistä väkivaltaa. Joka viidennessä koulussa oli oppilas uhannut väkivallalla opettajaa.

Lähes kaikissa kyselyyn vastanneissa kouluissa oli kouluterveydenhoitaja, mutta koululääkäri puuttui joka neljännessä alakoulusta ja joka kymmenessä yläkoulusta. Koululääkärien työpa-

nos jää vain murto-osaan suositellusta eikä vajausta ole korvattu lisäämällä kouluterveydenhoitajien työpanosta. Vain poikkeustapauksissa oppilaiden terveystarkastukset toteutuivat suosituksen mukaisesti.

Noin 15 prosenttia yläkouluista ja neljännes alakouluista vastasi, ettei heillä ole ollut lainkaan psykologitoimintaa. Koulun sosiaalityö puuttui joka kolmannesta alakoulusta ja joka viidennestä yläkoulusta.

Oppilaiden hyvinvointia tukevien palvelujen järjestämisessä on koulujen ja kuntien välisiä eroja. Koulupsykologitoimintaa ja koulun sosiaalityötä on harvoin käytettävissä pienissä, alle sadan oppilaan kouluissa ja varsinkin vähän Etelä-Suomen läänin ulkopuolella. Lapin läänissä oppilas- huoltopalvelut rajoittuivat käytännössä kouluterveydenhoitajan työhön.

Kouluterveyskyselyn tulokset vuodelta 2008 kertovat, että yläluokkalaiset kokevat pääsyn kouluterveydenhoitajan vastaanotolle toteutuvan melko helposti, mutta koululääkärin luokse pääsemisen kokee vaikeaksi lähes puolet. Tytöt kokevat lääkärille tai kouluterveydenhoitajalle pääsyn poikia vaikeammaksi, lisäksi tytöt ovat useammin tyytymättömiä kouluterveydenhuoltoon. Parhain tilanne on vastaanotolle pääsyn suhteen Itä-Suomen läänissä ja heikoin Pohjois-Suomessa. Myös Etelä-Suomen läänin koululaisilla on muuta maata suurempia vaikeuksia vastaanotolle pääsyssä.

Tarkempia tietoja liitetaulukoissa 1-6 sekä liitekuvioissa 1-4.

Toisaalta myönteistäkin muutosta on tapahtunut. Opetushallitus julkaisi vuonna 2008 tutkimuksen peruskoulun 5., 7., ja 9. luokan oppilaiden koulukokemuksista ja koetusta terveydestä. Tutkimuksen mukaan kyselyyn vuonna 2006 vastanneiden oppilaiden koulukokemukset ja koettu terveys oli kehittynyt vuoden 1994 kyselyyn verrattuna pääosin myönteisesti.

Palveluiden saatavuus lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa

Opiskelijahuollon palveluiden saatavuutta selvitettiin lukioihin ja ammatilliseen oppilaitoksille suunnatulla OPH:n ja Stakesin kyselyllä (Rimpelä ym. 2009 ja Väyrynen ym. 2009). Ammatillisia oppilaitoksia koskeva raportti ilmestyy elokuussa 2009. Alustavien tietojen mukaan terveydenhoitajan palveluita oli kyselyn mukaan saatavilla kaikissa oppilaitoksissa ja lääkärin palveluita kahdessa oppilaitoksessa kolmesta. Kuraattorin tai sosiaalityöntekijän palvelut puuttuivat joka viidennestä oppilaitoksesta ja psykologipalvelut kahdesta viidesosasta. (Liitetaulukko 6.) Lukio- koulutusta koskeva raportti on tekeillä ja valmistuu syksyllä 2009.

Työryhmässä kuultavana olleiden toisen asteen opiskelijoiden edustajien mukaan opiskelijahuollon palveluita ei ole riittävästi saatavilla. Kuntien vastuulla olevassa opiskelijoiden terveydenhuollossa on suuria puutteita erityisesti mielenterveyspalveluissa. Opiskelun vapaus on haaste, eikä poissaoloja välttämättä huomata oppilaitoksessa. Opintopsykologeja ja -kuraattoreita on palkattu oppilaitoksiin, mutta määrä on riittämätön. Toisen asteen opiskelijat kaipaavat parempaa tiedonkulkua ja tiedottamista, jotta opiskelijat osaisivat hakea opiskelijahuollon palveluita. Opiskelijat toivovat saavansa äänensä paremmin kuuluviin opiskelijahuoltoryhmissä, ja niiden toimintaan kaivataan myös ohjeistusta.

Opetusministeriö on tilannut Koulutuksen arviointineuvostolta arvioinnin, jonka kohteena on toisen asteen ammatillisen koulutuksen opiskelijahuoltopalvelut. Arviointi kohdistuu kaikkiin koulutusaloihin ja kaikkiin koulutuksen järjestäjiin. Arvioinnissa otetaan huomioon koulutuksen

järjestäjän opiskelijahuoltoon kuuluvien palvelujen tarjonta, opiskeluterveydenhuoltopalvelut osana opiskelijahuoltoa, koulutuksen järjestäjän opiskelijahuoltoon ja opiskeluterveydenhuoltoon liittyvät ohjeet sekä opiskelijahuollon suunnitteluun ja kehittämiseen osana koulutuksen järjestäjän muuta toimintaa.

Arviointi on käynnistynyt ja valmistuu helmikuussa 2010.

Kehittämistoiminta oppilashuollon palvelurakenteen ja laadun kehittämiseksi 2007 – 2010

Oppilashuoltoon liittyvän lainsäädännön uudistamistyöryhmä esitti yhtenä suosituksenaan oppilashuollon palveluiden saatavuuden turvaamista kehittämällä kuntien keskinäistä yhteistyötä palveluiden järjestämisessä ja tuottamisessa. Työryhmä ehdotti oppilashuollon palveluiden organisointia ja tuottamista tarkasteltavaksi ja suunniteltavaksi omana palvelukokonaisuutenaan kunta- ja palvelurakenneuudistuksen yhteydessä. (STM, Selvityksiä, 2006:33).

Suosituksen pohjautuen opetusministeriö käynnisti oppilashuollon kehittämistoiminnan vuonna 2007 myöntämällä sadalle kunnalle valtion erityisavustusta oppilashuollon laadun ja palvelurakenteen kehittämiseen. Vuonna 2008 Opetushallitus myönsi 92 kunnalle jatkorahoitusta aloitetun kehittämistoiminnan vakiinnuttamiseen sekä laajentamiseen lukiokoulutukseen. Vuonna 2009 jaettiin valtion erityisavustusta 92 uudelle kunnalle oppilas- ja opiskelijahuollon palvelurakenteen kehittämistoiminnan käynnistämiseen. Valtionavustusta myönnettiin niin yksittäisten kuntien kehittämistoimintaan kuin seudulliseen kuntien yhteistoimintaan. Oppilashuollon kehittämistoimintaa kuvaavassa luvussa oppilashuolto-käsite pitää sisällään myös lukiokoulutuksen opiskelijahuolto-käsitteen. Edellä mainittuun oppilashuollon kehittämistoimintaan sisältyi myös lukiokoulutus.

Kehittämistoiminnan tavoitteet

Oppilashuollon kehittämistoiminnan myötä kunta laatii oppilashuollon strategian, jonka toimenpiteet ovat jatkossa osa lasten ja nuorten palvelujärjestelmää. Tavoitteena on vastata lasten ja nuorten tarpeisiin siten, että oppilas- ja opiskelijahuollon palvelurakenteen toimivuus paranee oppilaiden, heidän vanhempiansa sekä opetus-, sosiaali- ja terveystoimen henkilöstön näkökulmista.

Toiminnalla pyritään lisäämään oppilashuollon palvelujen saatavuutta valtakunnallisesti kuntien voimavaroja yhdistämällä. Kehittämistoiminnalla edistetään ennalta ehkäiseviä toimintatapoja, vahvistetaan hallinnonalojen yhteistyötä lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaamiseksi sekä tuetaan opetussuunnitelmien toimeenpanoa kunnissa.

Oppilashuollon kehittämistoiminnan eri tasot

Valtionhallinnon tasolla kehittämistoimintaa koordinoi opetusministeriön asettama ohjausryhmä. Kehittämistyön käytännön ohjauksesta ja seurannasta vastaa Opetushallitus. Kehittämistyön kokonaisuudesta kunnan tasolla vastaa eri hallinnonalojen johdosta ja edustajista koostuva ohjausryhmä. Ohjausryhmä ohjaa kehittämistoimintaa sekä päättää sen laajuudesta ja resursoinnista kunnassa tai seudulla. Kunnissa kehittämistoiminnan tueksi on koottu erilaisia moniammatil-

lisia kehittämisverkostoja, jotka koostuvat kunnan/seudun oppilashuollon toimijoista opetus-, sosiaali- ja terveystoimessa. Osassa kuntia yhteistyöhön osallistuu myös muita hallinnonaloja kuten nuorisotoimi. Esiopetusyksikön, koulun ja lukion tasolla oppilashuollon kehittämistä koordinoi moniammatillinen oppilas- ja opiskelijahuoltoryhmä.

Kehittämistoimintaan liittyvä koulutus ja arviointi

Kuntien kehittämistoiminnan tueksi on järjestetty alueellista ja valtakunnallista täydennyskoulutusta, josta on vastannut Opetusalan koulutuskeskus (Opeko). Alueellisen prosessikoulutuksen keskeisenä tavoitteena oli ohjata oppilashuollon strategian laatimista, toteutusta ja vakiinnuttamista kunnissa, vahvistaa hallintokuntien välistä yhteistyötä sekä tarjota monipuolista osaamista oppilashuoltotyöhön.

Lisäksi Opetushallitus on järjestänyt kaksi kertaa vuodessa kehittämistoiminnasta vastaaville kuntakoordinaattoreille ajankohtaispäivän sekä tarpeen mukaan kuntakohtaista ohjausta. Koulutukseen osallistuvien kuntien käyttöön avattiin Pedanet-oppimisympäristö kanavoimaan tiedon ja erilaisten materiaalien jakamista ja keskustelua.

Oppilashuollon kehittämistoimintaan sisällytettiin arviointikokonaisuus, jonka on toteuttanut Net Effect Oy. Arviointi käsittää kehittämistoimintaan 2007 – 2008 osallistuvien kuntien oppilashuollon palvelurakenteen nykytilan selvittämisen sekä kuntien kehittämishankkeiden tueksi järjestetyn koulutuskokonaisuuden arvioinnin. Arvioinnilla pyritään tuottamaan indikaattorimalli kuntakohtaisen oppilashuollon palvelurakenteen kuvaamiseen ja määrittelyyn.

Arvioinnissa esiin nousseita oppilashuollon keskeisiä kehittämistarpeita olivat mm. hallintokuntien välisen yhteistyön tehostaminen, henkilöstöressurssien turvaaminen (erityisesti psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä lääkäripalvelut), toimintamallien yhdenmukaistaminen ja yleisten ohjeiden antaminen kuntatasolla oppilashuollon palveluiden suunnitelmien laadinnasta.

Kehittämistoiminnan tavoitteiden toteutuminen kuntien raportoimana (2007 - 2008)

Oppilashuollon kehittämistoiminnan ajoittuminen osaksi laajempaa kuntien palvelurakenteen uudistamista ja palvelujen uudelleenjärjestymistä on osoittautunut hyvin ajankohtaiseksi.

Oppilashuollollisen tuen saatavuuden paranemista on haasteellista arvioida. Palvelurakenteen nykytilan kuvaus ennen kehittämistoiminnan aloittamista on tuonut esiin puutteita kuntien oppilashuollon palvelurakenteessa. Kehittämistoimintaan osallistuvissa kunnissa näyttäisi kuitenkin tapahtuneen lisäresursointia oppilashuollon palveluihin.

Kuntien laatimat lasten ja nuorten palvelukartat ja -polut näyttäisivät selkeyttäneen palvelurakennetta oppilaiden näkökulmasta ja mahdollisesti helpottaneet myös tuen saamista. Aikuisten herkkyyden tunnistaa ongelmia on lisääntynyt, samoin tietämys kunnan eri toimijoista, tukitoimista ja tuen piiriin ohjaamisen käytänteistä. Koulutason toiminnan tueksi on tehty erilaisia oppilashuollon oppaita ja lomakkeita. Yhtenäisten käytänteiden voisi ajatella heijastuvan myönteisesti myös palvelujen saatavuuteen.

Strategiatyön käynnistäminen kunnissa edellytti oppilashuollon strategian asemoimista suhteessa kunnan muihin linjauksiin kuten lastensuojelun suunnitelmaan, hyvinvoinnin strategiaan tai lasten ja nuorten hyvinvoinnin kehittämishjelmiin. Useimmiten oppilashuollon strategia valmisteltiin omana kokonaisuutenaan liittäen sen osaksi lastensuojelun suunnitelmaa tarpeellisin

osin. Varsinainen strategian laatiminen käynnistyi keskustelulla kunnan tai seudun tasolla oppilashuollon arvoperustasta. Arvoista esiin nousivat mm. yhdenvertaisuus, palvelujen tasa-arvoinen saatavuus esiopetuksesta toiselle asteelle, luottamuksellisuus sekä oppimisympäristön turvallisuus.

Oppilashuollon nykytilan kartoitus oli osa ohjattua strategian laatimista. Kunnissa etsittiin sekä toimivia oppilashuollon käytänteitä että arvioitiin olemassa olevia oppilashuollon resursseja. Esimerkkeinä hyvistä käytänteistä tuotiin esiin oppilashuoltoryhmien säännöllinen toiminta, työparityöskentely, ryhmäyttäminen ja ns. nivelsuunnitelmat. Nykytilan arviointi mahdollisti myös tarvittavien toimenpidelinjausten laatimisen kuten oppilashuollon ydinprosessien kirkastaminen, varhainen puuttuminen ja tuki, nivelvaiheet, sidosryhmätyö ja toimivan verkkoympäristön kehittäminen.

Lasten ja nuorten ja perheiden osallisuus on vaihdellut kunnittain. Useat kunnat ovat päätyneet siihen, että huoltajia on pyydetty oppilashuollon kehittämistoiminnan ohjausryhmään. Sen lisäksi on tehty useita kyselyjä ja tavoiteltu vuorovaikutteista dialogia kodin kanssa oppilashuollon kehittämiseen.

Oppilashuollon kehittämistoiminta on osaltaan tukenut paikallisen opetussuunnitelman toimeenpanoa oppilashuollon ja kodin ja koulun välisen yhteistyön osalta. Osassa kuntia koululainsäädäntöön ja opetussuunnitelmiin sisällytetty oppilashuollon yhteistyövelvoite on konkretisoitunut toiminnaksi ensimmäistä kertaa. Kouluterveydenhuolto tai psykologi- ja kuraattoripalveluiden asiantuntijat eivät ole aiemmin välttämättä osallistuneet opetussuunnitelmien laatimiseen ja päivittämiseen tai oppilashuollon suunnitelman valmisteluun.

Kuntien toimenpidelinjauksissa on huomioitu erilaisia opetussuunnitelmien toimeenpanoa edistäviä toimia kuten poissaolojen seuranta ja turvallisuuden edistäminen. Kuntiin on myös perustettu turvallisuustyöryhmiä. Turvallisuuden edistämässä on kunnan tasolla yhteen sovitettu eri hallinnonalojen (mm. poliisi, pelastustoimi, sosiaalitoimi, terveystoimi ja opetustoimi) suunnittelua.

Oppilashuollon suunnitelmien työn- ja vastuunjakoa on selkeytetty mm. kiusaamiseen puuttumisessa ja sen ehkäisyssä. Koulun kriisivalmiutta on lisätty kunnan toimijoiden yhteistyönä.

Kuntien toimenpidelinjauksia ennalta ehkäisevän työn kehittämisessä ovat olleet yhteisöllisyyden vahvistaminen ja koulujen toimintakulttuurin kehittäminen hyvinvointia tukevaksi esimerkiksi edistämällä oppilaiden sosiaalista kasvua (erilaiset ohjelmat kuten turvataitokasvatus) ryhmäyttämistä ja tuki- ja kummioppilastoimintaa. Varhaiseen puuttumiseen ja tukeen on luotu kuntakohtaisia malleja. Ehkäisevää työtä on kehitetty erityisesti koulutuksen ja työohjauksen avulla. Mm. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen Huolen puheeksiotto –koulutusta on järjestetty koulujen koko henkilöstölle.

Kuntien palautteen mukaan kehittämistoiminnan myötä hallinnonalojen välinen yhteistyö on lisääntynyt ja hallinnon yhteistyörakenteet ovat jäsentyneet. Kuntatasolla on kuvattu yhteistyön prosesseja ja käytänteitä. Tutustuminen eri hallinnonalojen toimintakulttuuriin, yhteinen keskustelu ja oppilashuoltotyön selkeä johtaminen ovat edistäneet yhteistä suunnittelua ja toimivien rakenteiden muodostumista.

Vuoden 2009 keväällä tehdyn selvityksen mukaan (Sote-kyselyn ennakkotulosten koonti) 260 kuntaa oli päättänyt muodostaa tai muodostanut yhteistoiminta-alueen (noin 80 % puitelain pii-

rissä olevista kunnista). Kunnissa on kyselyn mukaan paneuduttu tähän mennessä ennen kaikkea rakenteiden uudistamiseen, palvelujen järjestämistapaan liittyviä uudistuksia on tehty vähemmän. Vastausten mukaan 48 kuntaa ilmoitti sosiaali- ja terveyspalveluja ohjaavaksi malliksi elämäntapaarimallin, jossa perhepalvelut muodostivat yhtenäisen kokonaisuuden. Suurin osa kunnista oli sitä mieltä, että palvelut tulee järjestää lähipalveluina. 86 % kunnista oli sitä mieltä, että koulukuraattoripalvelut pitäisi järjestää lähipalveluina. Vastaavasti 38 % kunnista oli kuitenkin sitä mieltä, että koulupsykologipalvelut voitaisiin järjestää seudullisina.

PARAS-hankkeen mukanaan tuomat muutokset antavat kunnille mahdollisuuden suunnitella oppilashuollon palveluja alueellisesti useamman kunnan yhteistyönä ja samalla tehostaa palveluja ja varmistaa niiden saatavuuden. Kuntien tulee jatkossa varmistaa, että oppilas- ja opiskeluhuollon palvelut kehittyvät monialaisessa yhteistyössä osana lasten ja nuorten ehkäiseviä palveluja. Tavoitteena on asiakkaan kannalta saumattoman palvelukokonaisuuden luominen. Monialaisella yhteistyöllä varmistetaan palvelujen resurssit, laadun parantaminen sekä palveluja tuottavan henkilöstön osaaminen.

2.1.4 Työryhmän ehdotukset

Työryhmä esittää seuraavia asiakokonaisuuksia

1. *Opetusministeriön ja opetushallituksen yhteisesti hallinnoima, ohjaama- ja rahoitettava oppilashuollon palvelurakenteen ja laadun kehittämishanke on saavuttanut työryhmän mielestä erinomaista tulosta ja työryhmä esittää, että sitä tulisi jatkaa pysyvien vaikuttavuustavoitteiden aikaansaamiseksi.*
2. *Oppilas- ja opiskelijahuollon kehittämistoiminnan tavoitteiden toteutumista tulisi arvioida tarkemmin pidemmällä aikavälillä.*
3. *Oppilas- ja opiskelijahuollon jatkumon turvaamiseksi kunnissa tulisi kiinnittää erityistä huomiota nivelvaiheiden sujuvuuteen eri koulutusasteiden välillä.*
4. *Esiopetuksen oppilashuollon kehittämiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Oppilashuollon koordinointiin (hyvinvointitiimit, oppilashuoltoryhmät) tulee kiinnittää huomiota myös esiopetuksessa. Suuressa osassa kuntia olisi tarvetta esiopetuksen oppilashuollon toimijoiden määrälliseen lisäämiseen varhaisen puuttumisen varmistamiseksi. Varhaiskasvatuksen henkilöstön osaamista tulee hyödyntää esimerkiksi kotien kanssa tehtävässä yhteistyössä.*
5. *Työryhmä korostaa opiskelijahuollon tarvetta toisen asteen oppilaitoksissa sekä tiedotuksen lisäämistä käytettävissä olevista palveluista.*
6. *Työryhmä haluaa edelleen korostaa oppilas- ja opiskelijahuollon selkeää koordinoimista esimerkiksi oppilas- ja opiskelijahuoltotyöryhmissä.*
7. *Oppilas- ja opiskelijahuollon vaativaa kokonaisuutta tulisi tarkastella ja suunnitella yhtenä vaikuttavana kokonaisuutena PARAS-hankkeen ajan ja erityisesti puitelain mukaisten yhteistoiminta-alueiden muodostamisessa.*

Vastuutahot

Opetusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, Opetushallitus, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja Suomen Kuntaliitto

Aikataulu

Paras-hankkeen aikataulun mukaisesti 2012 mennessä.

2.2 Oppilas- ja opiskelijahuollosta säätäminen

2.2.1 Vuoden 2006 oppilashuoltotyöryhmän suositusehdotukset

Malli A: Pidemmän aikavälin tavoitteena yksi ja yhtenäinen uusi oppilas- ja opiskelija-huoltolaki

Malli B: Säätäminen toistaiseksi edelleen erikseen sekä opetustoimen että sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännössä

2.2.2 Lausunnonantajien kannanottojen keskeinen sisältö

Valtaosa eli kaikkiaan 27 lausunnonantajaa piti työryhmän ehdotusta yhdestä ja yhtenäisestä uudesta oppilas- ja opiskelijahuoltolaista kannatettavana sekä hyvin perusteltuna. Yhtenäinen laki yhdistäisi tällä hetkellä hajallaan olevan lainsäädännön. Kokonaisuudistuksen katsottiin helpottavan säännösten luettavuutta, tehtävien hoitoa käytännössä sekä lainsäädännön piirissä olevien oikeusturvaa. Usean yhden ja yhtenäisen lain puoltajien mielestä lain valmistelu tulisi käynnistää mahdollisimman pian.

Kuuden lausunnonantajan mukaan erillistä lainsäädäntöä ei välttämättä tarvita. Useat yhtenäislakia vastustaneet ovat todenneet tarvittavan laajempaa selvitystä rahoitusjärjestelmästä, johtamisesta ja vastuista sekä perus- ja täydennyskoulutukseen liittyvistä laajoista seurannaisvaatimuksista.

2.2.3 Ehdotusten toteutumatilanne

Työryhmän säädösehdotukset koulukuraattori- ja koulupsykologipalveluista sisältyvät 1.1.2008 voimaan tulleeseen uuteen lastensuojelulakiin. Lastensuojelulain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen (HE 252/2006 vp) perusteluista ilmenevästi lain 9 § vastaa aiemman lastensuojelulain (1983/683) 7 §:n 2 momentin vastaavaa säännöstä koulunkäynnin tukemisesta kuitenkin niin, että koulukuraattorien ja psykologien virkojen sijasta puhutaan palveluista.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta säädettiin työryhmän ehdotusten mukaisesti 1.7.2007 voimaan tulleella kansanterveyslain muutoksella (626/2007).

Työryhmän ehdottamia tietosuojaan liittyviä säädösehdotuksia opetuslakeihin ei ole vielä toteutettu, mutta valmistelu on tältä osin pitkällä. Hallituksen esitys laiksi perusopetuslain muuttamisesta (HE 109/2009) annettiin eduskunnalle kesäkuussa 2009. Perusopetuslain muutosten on tarkoitus tulla voimaan syksyllä 2010.

2.2.4 Työryhmän ehdotukset

Ehdotuksen sisältö

Oppilas- ja opiskelijahuoltotyö edellyttää kiinteää opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen yhteistyötä kouluissa ja oppilaitoksissa. Yhtenäinen oppilas- ja opiskelijahuoltolaki selkiyttäisi säädösten hallittavuutta ja toimivuutta oppilaiden ja opiskelijoiden parhaaksi.

Epäyhtenäinen käytäntö oppilas- ja opiskelijahuollon järjestämisessä ja toteuttamisessa on synnyttänyt eroja kuntien välille ja heikentänyt oppilaiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia oppilas- ja opiskelijahuollon saamiseen. Käytännössä tulkintaongelmia ja epäselvyyttä on ollut oppilas- ja opiskelijahuollon järjestämisessä ja toteuttamisessa sekä säännösten, esimerkiksi tietosuojasäännösten, soveltamisessa. Ongelmia on ollut myös koulukuraattori- ja koulupsykologitoiminnan ohjauksen koordinoinnissa ja valvonnassa, sillä valtakunnallista ja alueellista seuranta- ja valvontavastuuta ei ole säädetty minkään hallinnonalan tehtäväksi. Ainoastaan opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto on säädetty ohjattavaksi Opetushallituksen määräyksiin.

Yhtenäisen oppilas- ja opiskelijahuoltolain eduiksi voidaan katsoa, että erillinen laki olisi yhtenäinen kaikille, velvoittaisi kaikkia ammatti- ja henkilöstöryhmiä, helpottaisi moniammatillista ja -alaista yhteistyötä, yksinkertaistaisi ja kokoaisi pirstaleisen normiston, avaisi ja selkiyttäisi käsitteitä, tukisi oppilashuollon johtamista ja koordinaatiota, loisi oppilashuollon jatkumon varhaiskasvatuksesta aikuisuuteen, nostaisi oppilashuollon statusta, palvelisi lasten ja nuorten etua ja tarpeita, vähentäisi kuntien välisiä eroja oppilashuollon palveluissa sekä tukisi ennaltaehkäisevää terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen kulttuuria.

Edellä esitetyillä perusteilla on suoritettava nykylainsäädännön toimivuuden uudelleen arviointi. Opetussuunnitelman mukaisen oppilas- ja opiskelijahuollon järjestämis- ja toteuttamisvastuun sekä tietosuoja-asioiden selkeyttämiseksi ja perusopetuslaissa todettujen muiden oppilashuolto- palveluiden yhteensovittamiseksi tarvitaan kokoavaa yhtenäistä lainsäädäntöä. Muu kuin opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto eli oppilashuoltopalvelut määritellään tällä hetkellä kansanterveyslaissa ja lastensuojelulaissa lapsille, nuorille ja lapsiperheille järjestettäväksi sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalveluiksi.

1. Nykyisen lainsäädännön selkeyttämiseksi työryhmä esittää yhden ja yhtenäisen oppilas- ja opiskelijahuoltolain säätämistä vuoden 2006 oppilashuoltotyöryhmän alustavasti hahmotteleman sisältökokonaisuuden mukaisesti.

2. Yhtenäinen uusi oppilas- ja opiskelijahuoltolaki sisältäisi kokoavasti säännökset muun muassa lain soveltamisalasta, oppilas- ja opiskelijahuollon sisällöstä ja käsitteistä, oppilas- ja opiskelijahuollon järjestämisestä valtakunnallisella ja paikallisella tasolla sekä järjestämisessä tarvittavista resursseista ja rahoituksesta.
3. Työryhmä korostaa, että yhtenäisen lain valmistelu olisi lähtökohtaisesti kokoavaa ja täydentävää lainsäädäntöä, missä eri hallinnonalojen rahoitussuhteet säilyisivät nykyisellään eikä uusia velvoitteita asetettaisi.

Vastuutahot

Lainvalmistelu toteutettaisiin virkamiestyönä opetusministeriön toimesta, yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa. Työn tueksi tulisi asettaa ohjausryhmä, jossa olisi edustus valtiovarainministeriöstä, Opetushallituksesta, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta (Valvira) ja Suomen Kuntaliitosta.

Aikataulu

Virkamiesvalmistelu aloitetaan syksyllä 2009 ja hallituksen esityksen tulisi olla valmiina syksyllä 2010. Uusi laki tulisi voimaan 2011-2012.

2.3 Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto osana oppilas- ja opiskelijahuoltoa

2.3.1 Vuoden 2006 oppilashuoltotyöryhmän suositusehdotus

Kouluterveydenhuollon oppaan ja laatusuosituksen käsittelyä ja käyttöönottoa tulee tehostaa kunnissa. Laatusuositukset tulisi käsitellä sekä sosiaali- ja terveystoimen että opetus- toimen luottamuselimissä.

2.3.2 Lausunnonantajien kannanottojen keskeinen sisältö

Työryhmän ehdotus sai lausunnonantajien laajan kannatuksen.

2.3.3 Ehdotusten toteutumatilanne

Kouluterveydenhuollon oppaan (STM 2004b) ja laatusuosituksen (STM 2004a) käyttöönotto kunnissa ei ole edennyt toivotulla tavalla. Vuosina 2004-2008 tehtyjen selvitysten mukaan kuntien väliset erot lasten ja nuorten ehkäisevien palvelujen voimavaroissa ja sisällössä lisääntyivät, ja toiminta oli monissa kunnissa suosituksiin ja tarpeisiin nähden riittämätöntä. Apulaisoikeuskanslerin ja valtiontalouden tarkastusviraston tutkimusten ja tarkastusten sekä niihin liittyvien päätelmien mukaan kouluterveydenhuoltoon tarvitaan informaatio-ohjausta sitovampia säädöksiä. Apulaisoikeuskansleri totesi päätöksessään (Dnro 6/50/06), että kouluterveydenhuollon toteutuminen asianmukaisesti ja yhdenvertaisuuden edellyttämällä tavalla vaatii nykyistä velvoittavampaa ohjauskeinoa. Valtiontalouden tarkastusvirasto esitti tarkastuskertomuksessaan (136/2006), että kouluterveydenhuollon laatusuosituksen (STM 2004:8) toimivuus on jäänyt vaatimattomaksi. Kouluterveydenhuollon palvelujen valtakunnallisen ohjauksen, kehittämisen ja seurannan havaittiin olevan vähäistä tehtäväalueen painoarvoon nähden.

Opiskeluterveydenhuollon oppaan (STM 2006:12) mukaisen toiminnan arviointi oli mukana Stakesin suorittamassa tapaustutkimuksessa ja terveyskeskuskyselyssä vuonna 2008 (Stakes, Raportteja 40/2008). Tuloksissa todettiin opiskeluterveydenhuollon järjestelyjen olleen erittäin vaihtelevia. Erityisesti kattavuudessa todettiin eroja. Terveystarkastusten toteutumisessa oli eniten puutteita lääkärin suorittamissa terveystarkastuksissa.

Koska laatusuositusten ja oppaiden käsitteleminen ja noudattaminen ei kunnissa ollut toteutunut toivotulla tavalla, käynnistettiin STM:ssä Valtioneuvoston asetuksen valmistelu kansanterveyslain 14 §:n valtuutusten perusteella. Valtioneuvosto on vahvistanut asetuksen neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (380/2009). Asetuksen tarkoituksena on varmistaa, että lasta odottavien perheiden sekä alle kouluikäisten lasten, oppilaiden ja opiskelijoiden sekä heidän perheidensä terveysneuvonta ja terveystarkastukset ovat suunnitelmallisia, tasoltaan yhtenäisiä ja yksilöiden ja väestön tarpeet huomioon ottavia kunnallisessa terveydenhuollossa. Tavoitteena on vahvistaa terveyttä ja hyvinvointia edistävää sekä ehkäisevää työtä. Asetuksen tueksi julkaistaan asetuksen perustelut ja soveltamisohjeet. Asetus tuli voimaan 1.7.2009 kuitenkin siten, että määräaikaista terveys-tarkastuksia koskevat pykälät tulevat voimaan 1.1.2011.

Uusi asetus tukee kouluterveydenhuollon toteuttamista osana oppilashuoltoa ja opiskeluterveydenhuoltoa osana opiskelijahuoltoa. (Liite 2)

Asetus tukee moniammatillista yhteistyötä. Esimerkiksi koulu- ja opiskeluterveydenhuollolle on hyväksyttävä yhtenäiset toimintaohjelmat, jotka on laadittava yhteistyössä sosiaali- ja opetustoimen kanssa. Huoltajien kirjallisella suostumuksella laajaan terveystarkastukseen kouluterveydenhuollossa sisältyy opettajan arvio oppilaan selviytymisestä koulussa. Laajoista terveystarkastuksista tehtyä yhteenvetoa tulee käyttää arvioitaessa oppilashuollon yhteistyönä koko luokkayhteisön tilaa ja mahdollisten lisätoimenpiteiden tarvetta. Kouluyhteisön ja opiskeluympäristön terveellisyys ja turvallisuus on tarkastettava joka kolmas vuosi laajassa yhteistyössä eri tahojen kesken.

Asetuksen toimeenpanoa tuetaan suunnitelmallisesti. Lisäksi vahvistetaan työntekijöiden osaamista ja organisoidaan kehittämistyötä kuntien tueksi. Asetuksen toteutumista seurataan tilastotietojen ja erilliselvitysten avulla. Lääninhallitukset (aluehallintovirastot 1.1.2010 alkaen) valvovat asetuksen toimeenpanoa.

2.3.4 Työryhmän ehdotukset

1. Valtioneuvoston hyväksymän uuden asetuksen (380/2009) toimeenpanoa tulee tukea ja vaikuttavuutta ja toimivuutta tulee seurata ja arvioida.
2. Työryhmän ehdottaman uuden oppilas- ja opiskelijahuoltolain yhteydessä tulisi säätää myös koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta.

Vastuutahot

Sosiaali- ja terveysministeriö yhteistyössä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston ja Opetushallituksen kanssa. Lainsäädäntötyön aikataulu on todettu kohdassa 2.2.4.

2.4 Koulukuraattori- ja koulupsykologipalvelut osana oppilas- ja opiskelijahuoltoa

2.4.1 Vuoden 2006 oppilashuoltotyöryhmän suositusehdotukset

Koulukuraattori- ja koulupsykologipalveluja koskeva säännösehdotus uuteen lastensuojelulakiin:

"Tuki koulunkäyntiin. Kunnan tulee järjestää koulukuraattori- ja koulupsykologipalveluita, jotka antavat kunnan esi- ja perusopetuksen oppilaille riittävän tuen ja ohjauksen koulunkäyntiin ja oppilaiden kehitykseen liittyvien sosiaalisten ja psyykkisten vaikeuksien ehkäisemiseksi ja poistamiseksi. Palveluilla tulee edistää myös koulun ja kotien välisen yhteistyön kehittämistä".

2.4.2 Lausunnonantajien kannanottojen keskeinen sisältö

Työryhmän ehdotus koulukuraattori- ja koulupsykologipalveluista sai lausunnonantajien laajan kannatuksen. Lausunnonantajat pitivät tärkeänä mitoittaa koulukuraattoreiden, koulupsykologien ja kouluterveydenhoitajien työpanos suhteessa oppilas- ja opiskelijamääriin. Lausunnoissa painotettiin lisäksi koulun ja kodin välisen yhteistyön merkitystä sekä eri hallinnonalojen välisen moniammatillisen yhteistyön merkitystä.

2.4.3 Ehdotusten toteutumatilanne

Koulukuraattori- ja koulupsykologipalveluista on perusopetuksen osalta edelleen säädetty työryhmän esitystä myötäillen uudessa lastensuojelulaissa.

Lastensuojelulain 9 §:n mukaan kunnan tulee järjestää koulupsykologi- ja koulukuraattoripalveluita, jotka antavat kunnan perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitetun esi-, perus-, ja lisäopetuksen sekä valmistavan opetuksen oppilaille riittävän tuen ja ohjauksen koulunkäyntiin ja oppilaiden kehitykseen liittyvien sosiaalisten ja psyykkisten vaikeuksien ehkäisemiseksi ja poistamiseksi. Palveluilla tulee edistää myös koulun ja kodin välisen yhteistyön kehittämistä.

Perusopetuslain 7 ja 8 §:ssä tarkoitetun opetuksen järjestäjä vastaa edellä 1 momentissa tarkoitettujen palveluiden järjestämisestä oppilailleen.

Lastensuojelulain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen (HE 252/2006 vp) perustelujen mukaan 9 § perustuu oppilashuoltoon liittyvän lainsäädännön uudistamistyöryhmän ehdotuksiin (STM selvityksiä 2006:33). Säännös vastaa aiemman lastensuojelulain (1983/683) 7 §:n 2 momentin vastaavaa säännöstä koulunkäynnin tukemisesta kuitenkin niin, että koulukuraattorien ja –psykologien virkojen sijasta säädetään koulukuraattoreiden ja koulupsykologien palveluista.

Oppilashuoltotyöryhmä asetti pidemmän tähtäimen tavoitteeksi yhden ja yhtenäisen oppilas- ja opiskelijahuoltolain säätämisen. Oppilas- ja opiskelijahuoltoa koskevassa laissa olisi mahdollista säätää myös koulukuraattori- ja psykologipalveluista. Lastensuojelulain 6 §:n mukaan laissa tarkoitetaan lapsilla alle 18-vuotiaita ja nuorilla 18-20-vuotiaita. Lastensuojelulain kohderyhmä ei vastaa sitä ryhmää, joka tarvitsee oppilas- ja opiskelijahuollon palveluja. Sääntelyn siirtäminen kokonaislakiin on tältä kannalta katsottuna tarkoituksenmukaista.

2.4.4 Työryhmän ehdotukset

1. Koulukuraattori- ja koulupsykologipalvelujen saatavuuden selvittämiseksi kunnissa ja kuntayhtymissä tulee tehdä kattava selvitys palveluista osana laajempaa tietojenkeruun kokonaisuutta
2. Työryhmän ehdottaman uuden oppilas- ja opiskelijahuoltolain yhteydessä tullaan jatkossa säätämään myös koulukuraattori- ja koulupsykologipalveluista.

Vastuutahot

Sosiaali- ja terveysministeriö yhteistyössä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston ja Opetushallituksen kanssa. Lainsäädäntötyön aikataulu on todettu kohdassa 2.2.4.

2.5 Koulukuraattorin kelpoisuus

2.5.1 Vuoden 2006 Oppilashuoltotyöryhmän suositusehdotus

Työryhmässä oli esillä kolme eri vaihtoehtoa koskien koulukuraattorien kelpoisuusvaatimuksia.

Vaihtoehto 1.

Kelpoisuusvaatimuksena koulukuraattorin tehtäviin on sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista säädetyn lain 3 §:n mukainen kelpoisuus.

Kelpoisuuslain 3 §:ssä säädetään sosiaalityöntekijän kelpoisuudesta. Pykälän mukaan kelpoisuusvaatimuksena sosiaalityöntekijän tehtäviin on ylempi korkeakoulututkinto, johon sisältyy tai jonka lisäksi on suoritettu pääaineopinnot tai pääainetta vastaavat yliopistolliset opinnot sosiaalityössä.

Vaihtoehto 2.

Kelpoisuusvaatimuksena koulukuraattorin tehtäviin on sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista säädetyn lain 3 §:n mukainen kelpoisuus tai ylempi sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto, johon sisältyvät lapsi-, nuoriso- ja perhetyön opinnot sen laajuisina kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään.

Vaihtoehto 3.

Kelpoisuusvaatimuksena koulukuraattorin tehtäviin on soveltuva korkeakoulututkinto.

Työryhmä päätyi esittämään vaihtoehtoa 2.

Koulukuraattorin kelpoisuutta koskeva säädösehdotus lakiin sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista:

Kelpoisuusvaatimuksena koulukuraattorin tehtäviin on sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun lain 3 §:n mukainen kelpoisuus tai ylempi sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto, johon sisältyvät lapsi-, nuoriso- ja perhetyön opinnot sen laajuisina kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään.

Koulukuraattorin kelpoisuutta koskeva säädösehdotus asetukseen sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista:

Sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun lain 3 a §:n mukaiset lapsi-, nuoriso- ja perhetyön opinnot ovat vähintään 60 opintopisteen laajuiset.

Työryhmän muistio sisältää Suomen Kuntaliiton, Stakes:in, Etelä-Suomen lääninhallituksen, Tampereen kaupungin kasvatusta- ja opetuspalvelukeskuksen sekä Helsingin kaupungin sosiaaliviraston edustajien eriävät mielipiteet.

2.5.2 Lausunnonantajien kannanottojen keskeinen sisältö

Enemmistö lausunnonantajista kannatti vaihtoehtoa 1, jossa kuraattorin kelpoisuus määräytyisi sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista säädetyn lain 3 §:n mukaisesti.

2.5.3 Ehdotuksen toteutumatilanne

Työryhmän ehdotusta ei ole toteutettu.

Vuoden 2008 alusta voimaan tulleen lastensuojelulain mukaan muun muassa päivähoitossa ja kouluissa tehdään ehkäisevää lastensuojelutyötä. Ennaltaehkäisevän työn yhtenä tavoitteena on ehkäistä yksilö- ja perhekohtaisen lastensuojelutyön tarvetta.

Sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettua lakia sovelletaan sosiaalihuollon ammatilliselta henkilöstöltä vaadittaviin kelpoisuuksiin kunnan ja valtion hallinnonaloilla sekä yksityisissä palveluissa siltä osin kuin palvelut kuuluvat yksityisten palvelujen valvonnasta annetun lain (603/1996) piiriin. Lakia sovelletaan siten myös oppilashuollon tehtävissä. Sosiaalihuollon kelpoisuuslaissa ei mainita koulukuraattoria erikseen, vaan lain voimaan tultua on sovellettu kuraattorien kelpoisuuteen kelpoisuuslain 11 §:ää, jonka mukaan muihin kuin laissa nimenomaisesti mainittuihin tehtäviin kelpoisuusvaatimuksena on tehtävään soveltuva ammattitutkinto tai muu soveltuva koulutus.

2.5.4 Työryhmän ehdotusten taustaa

Vuoden 2006 oppilashuoltotyöryhmä painotti koulukuraattorin kelpoisuusvaatimusten laajentamista, jotta myös koulukuraattorien saatavuus voidaan turvata. Perusteluissaan työryhmä määritteli koulukuraattorin tehtävien painottuvan lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä ongelmien ennaltaehkäisyyn. Vuoden 2006 oppilashuoltotyöryhmän esittämiä koulukuraattorin kelpoisuusvaatimusten perusteluja ei ole tarpeen tältä osin muuttaa.

Yliopistot ovat lisänneet sosiaalityön aloituspaikkoja vuodesta 1990 alkaen. Sosiaalityöntekijöitä on valmistunut yliopistoista keskimäärin 150 vuosittain vuosina 1995 - 2004. Poikkeuksellisesti yliopistojen tutkintovaatimusten muutosten vuoksi noin 280 sosiaalityön opiskelijaa suoritti maisterin tutkinnon 1.8.2008 mennessä. Peruskoulutuksen opiskelijavalintojen ohessa on 2000-luvulla aloitettu erillisrahoituksella toteutettuja pääasiassa kertaluonteisia maisteriohjelmiä, joiden opetussuunnitelmat noudattavat yliopistojen vastaavaa opetusta. Maisteriohjelmat on suunnattu erityisesti kelpoisuutta vailla työelämässä jo oleville alan toimijoille. Maisteriohjelmissä tai muissa erillisissä, kelpoisten sosiaalityöntekijöiden määrää lisäämään pyrkivissä koulutusratkaisuissa sosiaalityötä opiskeli arviolta vajaat 200 opiskelijaa vuonna 2007. Valtioneuvosto on linjannut Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa, että sosiaalityö koulutusmäärää nostetaan kokonaisuudessaan 2006 vuoden 728 aloittaneesta opiskelijasta 870 opiskelijaan vuoteen 2012 mennessä.

Huolimatta näistä toimenpiteistä sosiaalityöntekijävaje ei ole helpottumassa. Kunnallinen työmarkkinalaitos teki yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa selvityksen sosiaali- ja terveydenhuollon ammattiryhmien työvoimatilanteesta huhtikuussa 2008. Tiedustelu, jolla selvitettiin kokonaan hoitamatta olevien virkojen ja työsuhteisten tehtävien lukumäärä sekä vuokratyövoimalla hoidettujen vakanssien lukumäärä, lähetettiin kaikkiin kuntiin ja kuntayhtymisiin. Tiedusteluun vastasi 70 % kunnista ja kuntayhtymistä, ja niissä oli 4 457 kokonaan hoitamatta olevaa sosiaali- ja terveydenhuollon vakanssia tutkimuspäivänä (8.4.2008). Näistä 133 oli vakansseja, joihin ei ollut tarvetta palkata ketään, jolloin työvoimavajeeksi jäi 4 324 vakanssia eli 5 prosenttia.

Työvoimavaje oli sosiaalitoimessa keskimäärin 5,7 prosenttia. Suhteellisesti eniten työvoimavajetta oli erityislastentarhanopettajien (17,9 %), sosiaalityöntekijöiden ja erityissosiaalityöntekijöiden (11,8 %), sosiaaliohjaajien (9,3 %), psykologien (7,9 %) sekä puheterapeuttien (7,5 %) ammattiryhmissä. Noin puolet vajeesta johtui siitä, että vakansseihin ei saatu pätevää henkilöstöä. Työvoimavaje jakautuu eri puolille maata, mutta kohdistuu erityisesti Etelä-Suomen suuriin kaupunkeihin.

Koulukuraattori tekee koulussa ja oppilaitoksessa sosiaalityötä - ennalta ehkäisten ongelmien syvenemistä. Koulukuraattorin tekemän sosiaalityön tavoitteena on tunnistaa varhaisessa vaiheessa ja ennakoida lapsen, nuoren ja/tai perheen elämäntilanteissa uhkatekijät, jotka voivat haitata lapsen ja nuoren kehitystä, kasvua ja oppimista.

Näitä uhkatekijöitä voivat olla kehityksellisten kriisien lisäksi esimerkiksi perheväkivallan uhka, huoltajien taloudellisen toimeentulon, työttömäksi jäämisen tai avioeron aiheuttamat kriisitilanteet tai lapsen ja nuoren kaveripiirissä tapahtuneet kiusaamistilanteet tai yllättävät muutokset.

Koulukuraattorin tulee hallita sosiaalialan lainsäädännön, -palvelujen ja sosiaalityön menetelmien mahdollisuudet lapsen tai nuoren ja perheen tuen tarpeen mukaisten toimenpiteiden järjestämisessä ja tunnistaa kriisien vakavuusaste sekä se milloin tilanteet eivät enää ole koulun keinoin hoidettavissa. Tärkeänä työmuotona on myös edistää koulun aikuisten kanssa lasten ja nuorten oppimisympäristön sosiaalista turvallisuutta.

Sosiaali- ja terveysministeriö selvitti yhdessä lääninhallitusten kanssa tarkemmin kuntien sosiaalityöntekijätilannetta maaliskuussa 2008. Kunnilta kysyttiin sosiaalityöntekijöiden tehtävissä toimivien kokonaismäärää ja määräaikaisten työntekijöiden lukumäärää sekä määräaikaisten työntekijöiden koulutusta. Vastaukset saatiin kaikista Itä-Suomen, Oulun ja Lapin läänin kunnista. Etelä-Suomen läänin kunnista 78 prosenttia ja Länsi-Suomen läänin kunnista 69 prosenttia vastasi kyselyyn Kaikkiaan vastaukset saatiin 321 kunnasta. Määräaikaaisia sosiaalityöntekijöitä, jotka eivät täyttäneet lain edellyttämää kelpoisuusvaatimusta oli 26,6 prosenttia kuntien sosiaalityöntekijöistä (818 henkilöä).

Koulukuraattorin kelpoisuusvaatimuksia määriteltäessä on välttämätöntä ottaa huomioon jo olemassa oleva työvoimavaje sekä väestön ikääntymisen seurauksena vaikeutuva työvoiman saataavuus. Kunta- ja palvelurakennemuutosten painopiste on nyt siirtymässä rakenteellisista kysymyksistä palveluihin. Sosiaali- ja terveydenhuollossa tähän liittyy keskeisesti sen arvioiminen, mitä osaamista asiakkaiden tarpeisiin vastaamiseksi tarvitaan. Tämän perusteella ratkaistaan myös koulukuraattorin kelpoisuusvaatimusten muutostarpeet.

2.5.5 Työryhmän ehdotus

1. Koulukuraattorien kelpoisuusvaatimukset arvioidaan tehtävänkuvan ja osaamistarpeiden mukaan edellä luvussa 2.4. mainitun koulukuraattori- ja koulupsykologiselvityksen valmistuttua.
2. Arvioinnin perusteella ryhdytään tarpeellisiin toimenpiteisiin.

Vastuutaho

Sosiaali- ja terveysministeriö, Opetusministeriö ja Suomen Kuntaliitto

Työryhmän jäsenten eriävät näkemykset

Etelä-Suomen lääninhallituksen sosiaali- ja terveystoimiston sosiaalihuollon asiantuntijoiden mukaan koulutettujen sosiaalityöntekijöiden puute ei poistu työntekijöiden kelpoisuusvaatimuksia alentamalla vaan kouluttamalla lisää päteviä sosiaalityöntekijöitä. Kouluissa tehtävää sosiaalityötä ei voida korvata muiden ammattiryhmien työllä. Ehdotetun kelpoisuussäädöksen jättäessä soveltuvuusharkinnan mahdolliseksi, jatkuu rekrytoinnissa kirjavuus, joka ei edesauta yhtenäisen koulukuraattoritoiminnan sisällön kehittämistä. Tästä seuraa väistämättä, etteivät koululaiset ja opiskelijat ole yhdenvertaisessa asemassa palvelujen sisällön ja laadun suhteen eri kouluissa ja oppilaitoksissa.

Vastaava koulukuraattori Hanna Gråsten-Salonen: Koulukuraattorin tehtäviin kelpoisuusvaatimuksena tulee olla sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista säädetyn lain 3 §:n mukainen sosiaalityöntekijän kelpoisuus. Työryhmän esityksen mukaan koulukuraattorin kelpoisuutta laajennettaisiin vastoin lausunnonantajien enemmistön näkemystä. Vuoden 2006 oppilashuoltotyöryhmän esitys koulukuraattorin kelpoisuuden laajentamisesta ei saanut juuri lainkaan (4) kannatusta lausunnonantajilta. Selvä enemmistö (16) lausunnonantajista kannatti koulukuraattorin kelpoisuudeksi sosiaalityöntekijän kelpoisuutta.

Lausunnonantajat korostivat, että koulukuraattorin tehtävässä vaaditaan vahvaa, monipuolista ja laaja-alaista sosiaalityön sisällön osaamista sekä sosiaalityön menetelmien hallintaa. Lausunnonantajien mukaan kelpoisuusvaatimukset eivät voi olla eri sosiaalityön alueilla erilaiset. Kelpoisuuden laajentamista ei myöskään kannatettu työvoiman saatavuuden perusteella. Lausunnonantajat korostivat koulukuraattorin toimivan koulussa sosiaali- ja lastensuojelutyön asiantuntijana. Uuden lastensuojelulain myötä sekä sosiaalityön että lastensuojelutyön osaaminen ovat entisestään korostuneet koulukuraattorin työssä.

Lausunnonantajilta sai kannatusta myös koulukuraattori-nimikkeen tarkentaminen koulu-sosiaalityöntekijäksi, jolloin nimike kertoo koulukuraattorin asiantuntemuksesta ja on yhdenmukainen oppilashuollon muiden ammattinimikkeiden koulupsykologin, kouluterveydenhoitajan ja koululääkärin kanssa.

Suomen Kuntaliitto, Marja Lahtinen: Jos koulukuraattorin kelpoisuuden säätäminen katsotaan arvioinnin perusteella tarpeelliseksi, Kuntaliiton mielestä koulukuraattorin kelpoisuudeksi sopii soveltuva korkeakoulututkinto. Se antaa kunnille ja koulutuksen järjestäjille paremmat mahdollisuudet valita henkilökuntaa, joka soveltuu niiden omiin tarpeisiinsa.

2.6 Tietosuoja oppilas- ja opiskelijahuollossa

2.6.1 Vuoden 2006 Oppilashuoltotyöryhmän suositusehdotukset

Yksittäisen oppilaan oppilashuoltotyöhön osallistuvia koskeva säädösehdotus opetuslakiin:

Silloin kun käsitellään yksittäistä oppilasta koskevaa asiaa, oppilashuoltotyöhön voivat osallistua ne oppilaan opetuksen järjestämiseen osallistuvat henkilöt, kouluterveydenhoitaja ja -lääkäri sekä koulupsykologi ja -kuraattori, joiden tehtäviin oppilaan asian käsittely välittömästi kuuluu. Oppilashuoltotyötä toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajiensa kanssa. Oppilaan huoltajan kirjallisella suostumuksella tai lain niin salliessa oppilaan asian käsittelyyn voi osallistua myös muita tarvittavia tahoja.

Tietojen salassapitoa ja niiden luovutusta koskeva säädösehdotus perusopetuslakiin:

Opetuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet, perusopetuslain (628/1998) 37 §:ssä tarkoitetut henkilöt ja opetusharjoittelua suorittavat eivät saa luvattomasti sivullisille ilmaista, mitä he ovat tämän lain mukaisia tehtäviä hoitaessaan saaneet tietää oppilaiden tai tässä laissa tarkoitetun henkilöstön taikka heidän perheenjäsentensä henkilökohtaisista oloista ja taloudellisesta asemasta. Lisäksi sovelletaan, mitä tietojen salassa pidosta on säädetty viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa.

Oppilaan oppilashuoltotyöhön osallistuvalla on oikeus saada oppilasta ja hänen perhettään koskevia opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömiä salassa pidettäviä tietoja oppilaan huoltajan kirjallisen suostumuksen mukaisesti. Oppilaan oppilashuoltotyöhön osallistuva voi oppilaan huoltajan kirjallisella suostumuksella ja yhteisymmärryksellä pyytää opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömiä salassa pidettäviä tietoja myös muilta tahoilta. Ellei oppilaan ja hänen huoltajansa suostumusta saada, edellä 1 momentissa tarkoitetut henkilöt sekä kouluterveydenhuollon edustaja ja koulukuraattori sekä koulupsykologi saavat sen estämättä, mitä 1 momentissa tai salassapitovelvollisuudesta erikseen säädetään, antaa toisilleen sekä oppilaan tämän lain mukaisesta opetuksesta ja toiminnasta vastaavalle viranomaiselle opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot (silloin, kun se käsittelee yksittäistä oppilasta koskevaa asiaa). Jos oppilas siirtyy toisen opetuksen järjestäjän tämän lain mukaisesti järjestämään opetukseen tai toimintaan tai toiseen koulutusmuotoon salassa pidettäviä tietoja voidaan antaa vain oppilaan huoltajan kirjallisella suostumuksella.

Opetuksen järjestäjän tiedonsaantioikeutta koskeva säädösehdotus opetuslakiin:

Opetuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada oppilaan opetuksen järjestämisen (ja sitä koskevan päätöksenteon) kannalta välttämättömät tiedot sosiaali- tai terveydenhuollon viranomaiselta.

Henkilötietojen kirjaamista koskeva säädösehdotus opetuslakiin:

Yksittäistä oppilasta koskevaa asiaa käsiteltäessä oppilashuoltotyössä tulee kirjata asian vireillepanija, aihe, päätetyt jatkotoimenpiteet ja niiden perustelut, asian käsittelyyn osallistuneet sekä mitä tietoja ja kenelle oppilaasta on annettu. Henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietolakia. Syntyvien henkilötietojen käsittelystä vastaa rekisterinpitäjänä opetuksen järjestäjä.

2.6.2 Lausunnonantajien kannanottojen keskeinen sisältö

Työryhmän ehdotukset uusiksi säännöksiksi salassapitovelvollisuudesta ja salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta koettiin hyvänä apuna selkiyttää nykyistä, osin sekavaa käytäntöä. Lausunnoista kävi ilmi seuraavat kysymykset: Kuka voi osallistua yksittäisen oppilaan asioiden käsittelyyn ja ketkä ja missä tilanteessa ovat oikeutettuja saamaan oppilasta koskevia tietoja.

2.6.3 Ehdotusten toteutumatilanne

Opetusministeriössä on valmisteltu hallituksen esitys laiksi perusopetuslain muuttamisesta (HE 109/2009) vuoden 2006 Oppilashuoltotyöryhmän esityksen pohjalta. Luonnoksesta saaduissa lausunnoissa tietosuojaa ja henkilötietojen kirjaamiseen koskeviin pykäliin ehdotettuihin muutoksiin ja uudistuksiin on suhtauduttu pääsääntöisesti hyvin myönteisesti. Esitys on annettu Eduskunnalle kesäkuussa 2009. Ehdotetut muutokset tulisivat suunnitellun mukaisesti voimaan syksyllä 2010.

Oppilashuoltoa koskevan säännösmuutoksen tarkoituksena on selkeyttää eri hallinnonalojen ammattihenkilöiden yhteistyötä oppilashuollossa sekä korostaa oppilashuoltotyön tekemistä yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajiensa kanssa. Perusopetuslain oppilashuoltoa koskevassa säännöksessä ehdotetaan säädettäväksi, että oppilashuoltoryhmässä tai vastaavassa yksittäisen oppilaan asioiden käsittelyyn saavat osallistua vain ne henkilöt, joiden tehtäviin oppilaan asioiden käsittely välittömästi kuuluu. Huoltajan kirjallisella suostumuksella myös muiden tarvittavien tahojen osallistuminen olisi mahdollista. Lisäksi säädettäisiin yksittäistä oppilasta koskevien tietojen kirjaamisesta moniammatillisessa oppilashuoltotyössä. Kirjaamista koskevia säännöksiä ei nykyisessä perusopetuslaissa ole.

Perusopetuslain salassapitosäännökseen ehdotetaan lisättäväksi säännökset oikeudesta luovuttaa ja saada oppilasta koskevia salassa pidettäviä tietoja oppilashuoltotyöhön osallistuvien henkilöiden välillä. Tarkoituksena on selkeyttää oppilashuollossa toimivien oikeutta opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömien tietojen saamiseen ja velvollisuutta tällaisten tietojen luovuttamiseen. Lähtökohtana olisi aina läheinen yhteistyö oppilaan ja hänen perheensä kanssa. Tällä halutaan selkeyttää oppilaan ja hänen huoltajiensa itsemääräämisoikeutta oppilaan asioita käsiteltäessä. Säännöksessä säädettäisiin myös salassapidettävien, oppilaan opetuksen asianmukaiseksi järjestämiseksi välttämättömien tietojen pyytämisestä muulta taholta oppilaan huoltajan yksilöidyn kirjallisen suostumuksen mukaisesti.

Lakiin esitetään lisättäväksi säännös, jossa säädetään opetuksen järjestäjän oikeudesta saada sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaiselta, muulta sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajalta sekä terveydenhuollon ammattihenkilöltä oppilaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömiä tietoja salassapittoa koskevien säännösten estämättä. Lakiin esitetään myös lisättäväksi säännös, jolla opetuksen järjestäjä veloitettaisiin toimittamaan tietyn oppilaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät salassapidettävät tiedot uudelle opetuksen järjestäjälle oppilaan muuttaessa toiseen kouluun.

Perusopetuslakiin valmisteltujen muutosten voimaantullessa vuoden 2006 työryhmän ehdotukset toteutuvat. Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen osalta opiskelijatyöhön liittyvät tietosuojakysymykset jäävät ennalleen.

2.6.4 Työryhmän ehdotukset

1. Perusopetuslakiin tehtävien muutosten toimivuutta ja vaikuttavuutta tulee aktiivisesti seurata ja arvioida.
2. Työryhmän ehdottaman uuden oppilas- ja opiskelijahuoltolain yhteydessä tullaan jatkossa säätämään myös tietosuojasta oppilas- ja opiskelijahuollossa, jolloin se tulee koskemaan myös toisen asteen koulutusta. Samassa yhteydessä tulisi tarkistaa tietosuojaan liittyvät lainsäädännölliset ongelmatilanteet esimerkiksi potilaslakiin nähden.

Vastuutahot

Opetusministeriö yhteistyössä Opetushallituksen kanssa. Lainsäädäntötyön aikataulu on todettu kohdassa 2.2.4.

2.7 Oppilas- ja opiskelijahuollon opas

2.7.1 Vuoden 2006 Oppilashuoltotyöryhmän suositusehdotus

Koulujen ja oppilaitosten käyttöön tuotetaan oppilashuollon opas. Oppaan tehtävänä on tukea käytännön oppilashuollon toteuttamista kouluissa ja oppilaitoksissa. Oppaassa avataan oppilashuollon keskeisiä säädöksiä ja käsitteitä sekä esitellään hyviä, toimivia oppilashuollon käytäntöjä. Opas tuotetaan yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön, opetusministeriön, Opetushallituksen, Stakesin ja Kuntaliiton kanssa.

2.7.2 Lausunnonantajien kannanottojen keskeinen sisältö

Työryhmän ehdotusta koulujen ja oppilaitosten käyttöön tuotetusta oppilashuollon oppaasta kannatettiin lähes yksimielisesti. Lausujat pitivät tärkeänä, että opas toteutettaisiin moniammatillisessa yhteistyössä.

2.7.3 Ehdotuksen toteutumatilanne

Oppilas- ja opiskelijahuollon oppaan valmistelutyö on aloitettu syksyllä 2008 Opetushallituksen ja Stakesin (1.1.2009. alkaen Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen) yhteistyönä.

2.7.4 Työryhmän ehdotukset

1. Opas tulee saada valmiiksi vuoden 2010 aikana.
2. Opas tulee toteuttaa myös sähköisessä muodossa siten, että muutosten päivittäminen sen ilmestyttyä on mahdollisimman helppoa.
3. Opas laaditaan taustayhteisöjen yhteiset linjaukset huomioonottaen.

Vastuutahot

Opas toteutetaan Opetushallituksen, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen, opetusministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön sekä Suomen Kuntaliiton moniammatillisena yhteistyönä ja kenttää kuullen. Päävastuu Opetushallituksella ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksella.

Aikataulu

Oppaan tulee valmistua vuoden 2010 aikana.

2.8 Henkilöstön täydennyskoulutus

2.8.1 Vuoden 2006 Oppilashuoltotyöryhmän suositusehdotus

Oppilashuoltoon liittyvää täydennyskoulutusta tulee suunnata opetushenkilökunnalle, koulujen johtajille, oppilashuoltoryhmille sekä oppilashuollon palveluista vastaaville. Oppilashuoltotyön vahvistamiseksi järjestetään opetus-, sosiaali- ja terveystoimen henkilöstön yhteisiä koulutustilaisuuksia. Täydennyskoulutuksessa tulee painottaa työyhteisöjen ja johtamisen kehittämistä. Täydennyskoulutuksen tulee tarjota tietoja ja taitoja moniammatilliseen yhteistyöhön, erityisesti ennaltaehkäisevään työhön koulu yhteisössä, ryhmäprosessien ohjaamiseen sekä lasten ja nuorten kehityksen ja oppimiseen liittyvää psykologista tietoa. Täydennyskoulutuksen tukena voidaan käyttää edellä mainittua oppilashuollon opasta.

2.8.2 Lausunnonantajien kannanottojen keskeinen sisältö

Työryhmän ehdotus henkilöstön täydennyskoulutuksesta sai laajan kannatuksen. Lausujista kaksi painotti, että koulutuksen tulee olla valtion rahoittamaa.

2.8.3 Ehdotuksen toteutumatilanne

Oppilas- ja opiskelijahuollon täydennyskoulutuksen toteutumien 2006-2008

Opetushallituksen toimesta opetushenkilöstön täydennyskoulutusmäärärahoilla toteutettiin vuosina 2006-2008 koulutustilaisuuksia seuraavasti:

Vuosina 2006-2007 koulutustilaisuuksia oli yhteensä 11. Osallistujista miehiä oli 25 prosenttia. Osallistujista kaksi prosenttia edusti esiopetusta, 58 prosenttia perusopetusta, 24 prosenttia lukiota ja 8 prosenttia ammatillista koulutusta. Iältään suurin ryhmä oli yli 51-vuotiaat, joiden osuus oli 42 prosenttia. Alle 34-vuotiaiden osuus oli 14 prosenttia. Matka- ja majoituskustannuksista vastasi 36 prosenttia itse. Osallistujista oli 63 prosenttia suomenkielisiä.

Vuosina 2007-2008 koulutustilaisuuksia oli yhteensä 20. Osallistujista miehiä oli vain 13 prosenttia. Osallistujista yksi prosentti edusti esiopetusta, 68 prosenttia perusopetusta, 10 prosenttia lukiota ja 20 prosenttia ammatillista koulutusta. Iältään suurin ryhmä oli yli 51-vuotiaat, joiden osuus oli 36 prosenttia. Alle 34-vuotiaiden osuus oli 14 prosenttia. Matka- ja majoituskustannuksista vastasi 24 prosenttia itse. Osallistujista oli 93 prosenttia suomenkielisiä.

Opetusministeriön erillismäärärahalla toteutettu koulutus

Oppilashuollon laadun ja palvelurakenteen kehittämisen alueellisiin koulutuksiin vuonna 2008 osallistui 779 henkilöä. Alueellisen koulutuksen lisäksi valtakunnallisiin seminaareihin osallistui kummallakin kerralla yli 300 osallistujaa. Turvallisuuskoulutukseen liittyen Opetushallitus toteutti yhteistyössä lääninhallitusten kanssa 11 suomen- ja 3 ruotsinkielistä päivän kestävästä koulutusta eri puolilla Suomea keväällä 2008. Koulutukseen osallistui sekä opetus- ja sivistystoimen, sosiaali- ja terveystoimen pelastustoimen ja poliisin asiantuntijoita sekä koulujen ja oppilaitosten rehtoreita ja opetus- ja oppilashuoltohenkilöstöä, yhteensä 1975 henkilöä, ammatillisista oppilaitoksista mukana oli 312 henkilöä.

Edelleen lääninhallitusten toteuttamalla täydennyskoulutuksella edistettiin opetustoimen poikkialueellista yhteistyötä sekä parannettiin keskeisten kehittämistoimenpiteiden toteutumisedellytyksiä oppilaitoksissa.

Esimerkiksi Etelä-Suomen lääninhallitus toteutti viime vuonna kokonaisuutena yhteensä 69 opetushenkilöstölle suunnattua koulutustilaisuutta, joissa oli yhteensä 4 875 osallistujaa. Täydennyskoulutusta järjestettiin ajankohtaisten koulutuspoliittisten painoalueiden mukaisesti. Painopisteet on määritelty hallitusohjelmassa sekä vuodet 2007–2012 kattavassa Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa. Vuonna 2008 täydennyskoulutuksen tavoitteena oli tukea monipuolisesti opetushenkilöstön osaamista ja ammatinhallintaa. Keskeinen koulutusteema oli oppilaitosten turvallisuuden edistäminen ja kriisivalmiuksien kehittäminen. Lähes 1 100 opettajaa osallistui kouluyhteisöjen turvallisuuden edistämiseen liittyvään koulutukseen.

Noin 51 prosenttia viime vuoden koulutustarjonnasta painottui opiskelijoiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä ohjauksen kehittämiseen ja 29 prosenttia oppilaitosjohtoon koulutukseen. Etelä-Suomen lääninhallituksen viime vuonna järjestämään suomenkieliseen koulutukseen osallistuneista opetustoimen henkilöistä 58 prosenttia tuli peruskouluista, 16 prosenttia opetushallinnosta, 13 prosenttia ammatilliselta toiselta asteelta ja 8 prosenttia lukiosta.

Opetusministeriön työryhmä esitti keväällä 2009 opetuksen ja koulutuksen järjestäjille lakisääteistä velvoitetta huolehtia opetustoimen henkilöstönsä täydennyskoulutuksesta. Lisäksi se esitti valtakunnallista ja määräaikaista ohjelmaa (OSAAVA) vuosille 2010-2016 opetustoimen henkilöstön ammatillisen osaamisen kehittämiseksi. Opetustoimen täydennyskoulutustavoite on kirjattu sekä hallitusohjelmaan että Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan.

Täydennyskoulutusvelvoitteen piiriin kuuluisivat sekä opetushenkilöstö että opetuksen johtaja tukitehtävissä toimiva muu henkilöstö perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa, ammatillisessa koulutuksessa, ammatillisessa aikuiskoulutuksessa, vapaassa sivistystyössä ja taiteen perusopetuksessa. Täydennyskoulutukseen vaikuttaisivat ammatillinen osaaminen, työn vaativuus ja toimenkuva. Velvoite tulisi voimaan vuoden 2011 alusta lukien.

OSAAVA-ohjelmalla valtio tukisi koulutuksen ja opetuksen järjestäjien (mm. kunnat, kuntayhtymät, yksityiset koulutuksen ja opetuksen järjestäjät, valtio) velvoitetta huolehtia opetustoimen henkilöstönsä täydennyskoulutuksesta. Erityisinä kohderyhminä olisivat oppilaitosjohto sekä opettajat, jotka eivät ole päässeet osallistumaan lainkaan tai ovat osallistuneet vain vähäisessä määrin täydennyskoulutukseen viime vuosina.

Kansanterveyslain (66/1972) 41 §:n mukaan kunnan ja kuntayhtymän tehtävänä on huolehtia kansanterveystyön henkilöstön osallistumisesta täydennyskoulutukseen. Täydennyskoulutukseen osallistuminen on riippuvaista peruskoulutuksen pituudesta, työn vaativuudesta ja toimenkuvasta. Sosiaalihuoltolain (710/1982) 53 §:n mukaan kunnan tulee samoin edellytyksin huolehtia siitä, että sosiaalihuollon henkilöstö osallistuu riittävästi järjestettyyn täydennyskoulutukseen.

Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut asetuksella tarkemmat säännökset täydennyskoulutuksen sisällöstä, laadusta, määrästä, järjestämisestä, seurannasta ja arvioinnista.

2.8.4 Työryhmän ehdotukset

1. Koulun henkilökunnan täydennyskoulutus tulee mahdollisuuksien mukaan järjestää niin, että koulutukseen olisi mahdollista osallistua koko oppilas- ja opiskelijahuoltohenkilöstön. Samanaikaiskoulutus yhtenäistää oppilas- ja opiskelijahuollossa toimivien käsitteitä ja yhteistä kieltä sekä ymmärrystä toisen ammattiryhmän tehtävistä, mikä edistää yhteistyötä. Jokainen toimija toimii eri lähtökohdista, mutta saman tavoitteen mukaisesti. Tavoitteena on osaltaan oppilas- ja opiskelijahuollollisin toimin saavuttaa sellainen tila, että oppilas tai opiskelija pystyy opiskelemaan, kasvamaan ja kehittymään omien edellytystensä mukaisesti koulun arjessa. Koulu yhteisön yleinen hyvinvointi ja yhteisöllisyys lisääntyvät.
2. Opettajan peruskoulutuksen sisältöihin tulee kuulua riittävästi osioita oppilas- ja opiskelijahuollosta. On harkittava toimia, joilla opettajien peruskoulutusta

kehitetään siten, että jokainen työnsä aloittava opettaja tuntee oppilas- ja opiskelijahuoltoon liittyvät keskeiset käsitteet, oppilashuollon toimintaperiaatteen ja oppilas- ja opiskelijahuoltoon liittyvän lainsäädännön. Vastaava velvoite tulee ulottaa myös oppilas- ja opiskelijahuollon palveluista vastaavien ammattiryhmien perus- ja täydennyskoulutukseen. Tällöin jatkuvalla täydennyskoulutuksella oppilas- ja opiskelijahuollon piirissä toimiva henkilöstö ja muu koulun henkilöstö pysyy ajan tasalla oppilashuollossa tapahtuvien muutosten suhteen.

3. Koulunkäyntiavustajien perus- ja täydennyskoulutuksessa tulee olla riittävä kokonaisuus oppilas- ja opiskelijahuollon toiminnasta. Lisäksi opetussuunnitelman mukaisen oppilashuollon perustietämys on taattava kaikille koulussa toimiville.
4. Opettajien täydennyskoulutuksen olisi hyvä käsittää ainakin oppilas- ja opiskelijahuollon lainsäädäntöön, oppilas- ja opiskelijahuollon johtamiseen, oppilas- ja opiskelijahuollossa tapahtuvaan kirjaamiseen, kodin ja sidosryhmien kanssa tehtävään yhteistyöhön ja salassapitoon liittyviä asioita.

Vastuutahot

Opetusministeriö, Sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen Kuntaliitto, opetuksen ja koulutuksen järjestäjät

2.9 Valtakunnallinen tilastointi- ja seurantajärjestelmä

2.9.1 Vuoden 2006 Oppilashuoltotyöryhmän suositusehdotukset

Oppilashuollon jatkuvan ja järjestelmällisen kehittämistoiminnan turvaamiseksi selvitetään mahdollisuus luoda valtakunnallinen tilastointi- ja seurantajärjestelmä. Kuntien oppilashuoltoon liittyvän arvioinnin tueksi selvitetään mahdollisuus pitkällä tähtäimellä luoda valtakunnallisesti yhdenmukaisia mittareita, vertailumenetelmiä ja -järjestelmiä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tilastoryhmä selvittää mahdollisuutta luoda oppilashuollon jatkuvan ja järjestelmällisen kehittämistoiminnan turvaamiseksi valtakunnallinen tilastointi- ja seurantajärjestelmä.

2.9.2 Lausunnonantajien kannanottojen keskeinen sisältö

Työryhmän ehdotus valtakunnallisesta tilastointi- ja seurantajärjestelmästä sai laajan kannatuksen. Yleisesti lausunnonantajat toivoivat, että oppilas- ja opiskelijahuollon asiakastietojärjestelmien perusrakenne olisi riittävän yhtenäinen siten, että seurannan ja tilastoinnin kannalta olennaiset tiedot voitaisiin helposti kerätä valtakunnalliseen käyttöön.

2.9.3 Ehdotuksen toteutumatilanne

Oppilashuollon tilastoinnin kehittäminen

Työryhmän ehdotuksen pohjalta oppilashuollon jatkuvan ja järjestelmällisen kehittämistoiminnan turvaamiseksi kehitettävää valtakunnallisen tilastointi- ja seurantajärjestelmän luomisen mahdollisuutta ryhdyttiin selvittämään. Asiaa käsiteltiin sosiaali- ja terveysministeriön, opetusministeriön, Kuntaliiton ja Stakesin välisessä neuvottelussa 5.10.2007. Kokouksessa päätettiin asettaa epävirallinen työryhmä, joka teki yhteenvedon eri tahojen jo nyt tekemistä oppilashuoltoon liittyvistä tiedoista. Tältä pohjalta ryhmän tuli tehdä esitys tarvittavista oppilashuollon tiedoista maaliskuun 2008 loppuun mennessä.

Tietoja on joiltakin oppilashuollon osa-alueilta melko paljon, mutta ne ovat hajallaan. Vain osa niistä saadaan jatkuvasti ja vertailukelpoisina tilastojärjestelmien kautta. Kokonaiskuvaa oppilashuollosta on vaikea muodostaa. Keskeisenä syynä tähän hajanaisuuteen on oppilashuollon toiminnan jakaantuminen kolmelle eri hallintosektorille (terveydenhuolto, sosiaalitoimi sekä opetus- ja sivistystoimi). Lisäksi jokaisen hallinnonalan tiedonkeruu on järjestetty eri tavoin.

Osa tiedoista perustuu satunnaisesti tehtäviin erillisselvityksiin, osin on selviä tietoaukkoja. Osa tiedoista on saatavissa vain valtakunnan tasolla, osa myös kuntatasolla tai oppilaitoskohtaisesti. Nykyisen lainsäädännön mukaan oppilashuolto on horisontaalisesti yli eri sektoreiden tapahtuvaa toimintaa, joten sen tilastointi ei voi tapahtua omana erillisenä toimintana, vaan tiedot joudutaan jatkossakin kokoamaan eri lähteistä.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon kustannusten tietotarve on olennainen palvelujen kehittämisen ja ehkäisevien terveydenhuollon palvelujen kustannushyödyn laskemiseksi.

Oppilashuoltopalveluiden kokonaiskustannuksia ei saada nykyisistä tilistolähteistä. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon kokonaiskustannuksia ja käyntien yksikköhintoja seurataan terveydenhuollon tilastoissa. Käyntihintojen ja käyntitietojen perusteella on mahdollista estimoida kunnittain keskimääräiset koulu- ja opiskeluterveydenhuollon menot, mutta niissä ei voida ottaa huomioon kuntien välisiä eroja käyntihinnoissa. Vertailukelpoisten kuntatason tietojen saaminen luotettavasti ei ole tällä hetkellä mahdollista.

Lastensuojelulain tarkoittamasta koulutuksen tuesta (koulupsykologi- ja kuraattoripalvelut) ei ole saatavissa toiminnan kokonaisuutena kattavia kustannustietoa. Majoitus- ja kuljetusmenot, ruokailu- sekä oppilashuollon muut menot saadaan eriteltyä vuosittain kuntatasolla.

Terveydenhuollon tilastojärjestelmä tuottaa koko maan tasolla tiedon koulu- ja opiskeluterveydenhuollon menoista. Käyntitietojen avulla laskettujen kustannusten vertailukelpoisuuteen liittyy edelleen epävarmuutta. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö julkaisee toiminnastaan huomattavan yksityiskohtaisia tietoja. Kuntien talous- ja toimintatilastosta saadaan majoitus ja kuljetus, ruokailu sekä oppilashuollon muut menot.

Kuntien palkkatilastosta saadaan koulunkäyntiavustajien henkilöstömenot sekä henkilöstömenot niiden koulupsykologien ja kuraattoreiden osalta, jotka toimivat opetuksen järjestäjän alaisissa toimissa. Näin lasketuista oppilashuoltopalvelujen menoista jäävät puuttumaan suurin osa koulukuraattorimenoista sekä sosiaali- ja terveydenhuollon muiden palveluiden yhteydessä tehdyn koulutuksen tuen menot, joita ovat mm. psykologien toiminta kasvatus- ja perheneuvoloissa.

Palkkatilastossa eivät ole mukana palkkakustannusten lisäksi aiheutuvat muut kulut (toimitilat, yms. vyörytykset), jotka vaihtelevat kunnittain 20 – 40 % palkkamenoista.

Vertailukelpoisten kuntatasoisten oppilashuollon kustannusten tuottaminen ei toistaiseksi ole mahdollista, koska kunnat eivät tuota vertailukelpoisia kustannuksia ammattiryhmittäin eikä yksityiskohtaisesti toiminnoittain. Tämä vaatisi valtakunnallisesti yhteisten tilastointikäytäntöjen määrittelyä ja tiedon keruun järjestämistä.

Käynnit, toiminta ja sen sisältö

Osana perusterveydenhuollon avohoitokäyntien tilastointia saadaan vuosittain tiedot koulu-terveydenhuollossa ja opiskeluterveydenhuollossa tehdyistä käynneistä eriteltyinä lääkärin tai muun henkilön luona tehtyihin käynteihin. Avohoidon tilastouudistuksen kautta tullaan lähivuosina saamaan nykyistä yksityiskohtaisempaa tietoa terveydenhuollon avohoitokäyntien lukumääristä ammattiryhmittäin sekä tietoja käynnin sisällöstä, tehdyistä toimenpiteistä ja diagnooseista. Käyntien erittely terveystarkastuksiin, muihin käynteihin sekä oppilaan/opiskelijan aloitteesta tehtyihin käynteihin toteutuu. Tiedot on saatavissa kunnittain.

Oppilashuoltopalvelujen sisällöstä on saatu erillisselvityksissä parin viime vuoden aikana melko paljon tietoja, mutta näiden erillisselvityksien resursoinnista ja jatkamisesta ei ole päätöksiä.

Oppilashuoltopalveluihin sisältyy myös mielenterveyspalveluja, jotka eivät kirjaudu nykyisissä tietojärjestelmissä eikä tulevassa terveydenhuollon avohuollon tilastoinnissa.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon osalta tietotuotanto toiminnan sisällöstä kohenee selvästi lähivuosina. Sosiaalitoimen tilastoinnin uudistaminen on aloitettu, mutta sen toteutuminen kestää joitakin vuosia. On varmistettava, että uudistuksessa huomioidaan oppilashuoltopalvelujen tilastointitarpeet.

Erilliskyselyillä tuotettujen tietojen tuottaminen pitäisi saada osaksi säännöllistä tietotuotantoa. Mikäli tämä ei ole mahdollista, tulisi selvittää, missä määrin näitä tietoja voitaisiin lisätä Tilastokeskuksen vuosittain 20.9. tekemään oppilaitoskyselyyn.

Henkilöstö

Oppilashuollossa työskentelevien eri ammattiryhmien lukumäärätiedot saadaan terveydenhuollon, sosiaalitoimen sekä opetustoimen osalta vuosittain, mutta ongelmana on, että eri nimikkeillä olevat henkilöt voivat toimia hyvin erilaisissa tehtävissä.

Opetushallituksen ns. Opettajakysely tehdään kolmen vuoden välein, seuraavan kerran vuonna 2011. Tulisi selvittää mahdollisuudet laajentaa se kattamaan kouluissa toimiva oppilashuollon henkilöstö.

Terveydenhuollon avohoidon tilastouudistuksessa tulisi käyttää niin yksityiskohtaista ammattinimikkeistöä, että oppilashuollossa tehty työ saadaan tilastoitua. Tilastokeskuksen nykyinen ammattiluokitus ei ole tähän tarkoitukseen riittävä. Opettajakyselyyn voitaisiin jatkossa sisällyttää oppilashuollossa työskentelevät koulupsykologit, koulukuraattorit ja koulunkäyntiavustajat sekä mahdolliset muut ryhmät. (liitteet 3.-5.)

Käynnissä olevat hankkeet

Sosiaalialan tietoteknologiahanke Tikesos tukee sosiaalialan omista tarpeista lähtevää tietoteknologian kehittämistä. Hankkeessa kehitetään asiakastietojärjestelmiä. Tähän liittyen yhtenäistetään sähköisten asiakirjojen sisältöjä ja rakenteita sekä asiakirjahallintoa. Hanke käynnistyi vuonna 2005 osana sosiaali- ja terveysministeriön Sosiaalialan kehittämishanketta. Valtakunnallinen hankeorganisaatio koostuu johtoryhmästä, asiantuntijaryhmistä sekä projektiryhmästä. Hankkeeseen osallistuu laaja joukko valtakunnallisia, alueellisia ja paikallisia toimijoita. Hankkeen toteuttaa sosiaali- ja terveysministeriö yhteistyössä Suomen Kuntaliiton, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen kanssa.

Osana Tikesos –hanketta kartoitetaan ja kuvataan myös koulun sosiaalityössä tarvittavat asiakastiedot. Koulun sosiaalityön tietokuvausten on määrä valmistua elokuussa 2009.

Vuonna 2009 on käynnistynyt opetushallinnon tietotuotannon kokonaistarkastelu yhdessä Tilastokeskuksen kanssa. Perusasteen osalta tuleva valtionosuusjärjestelmä uudistus vuonna 2010 edellyttää ohjauksjärjestelmän kehittämistä ja osana sitä tulee pohdittavaksi tietojenkeruu.

Stakesin käynnistämä TedT-Bm (terveyden edistämisen vertaistietojärjestelmä) hanke jatkuu vuonna 2009 perusopetukseen keskittyvänä kouluhyvinvoinnin kuvaus- ja seurantajärjestelmän kehittämishankkeena. Hankkeen tavoitteena on jatkaa jo kertyneiden aineistojen hyödyntämistä ja valmistella kouluhyvinvoinnin yhteistä käsitteellistä jäsentämistä ja siihen perustuvaa ydintietojen sisällön ja mittauksen määrittelyä sekä valmistella kouluhyvinvointia koskevan tutkimus- ja kehittämistyön vakiinnuttamista opetus- ja sosiaaliministeriön yhteistyönä.

Opetusministeriö on asettanut työryhmän ajalle 2.3.—31.12.2009 valmistelemaan ehdotusta lasten hyvinvoinnin kansallisiksi indikaattoreiksi. Työryhmä kartoittaa tietopohjan puutteita ja tekee arvion tilastoviranomaisten yhteistyön tarpeista esimerkiksi rekistereiden käyttämisessä.

2.9.4 Työryhmän ehdotukset

Työryhmän ehdotuksen mukaan

1. Terveystieteiden avohoidon tilastouudistuksessa tulisi käyttää niin yksityiskohdista ammattinimikkeistöä, että oppilashuollossa tehty työ saadaan tilastoitua. Tilastokeskuksen nykyinen ammattiluokitus ei ole tähän tarkoitukseen riittävä. Tulee selvittää mahdollisuudet tarkentaa ammattiluokitusta.
2. Sosiaalihuollon tilastointia ollaan kehittämässä samantyyppiseksi kuin terveydenhuollon tilastointia, mutta se ei ole vielä yhtä pitkällä. Tulee varmistaa, että siihen sisällytetään tiedot koulukuraattorilla tehdyistä käynneistä sekä siellä tehdyistä toimenpiteistä.
3. Tulee selvittää, voidaanko Tilastokeskuksen vuosittain tehtävään oppilaitoskyselyyn lisätä tietoja oppilashuollossa. Tulee selvittää, miten oppilashuollon tietojenkeruu on tarkoituksenmukaista järjestää ottaen huomioon eri hallintokuntien toiminta ja valtionosuusuudistus.
4. Ns. opettajakysely tehdään kolmen vuoden välein, seuraavan kerran vuonna

2010. Samassa yhteydessä voitaisiin tehdä kysely, joka koskisi oppilas- ja opiskelijahuollon palveluista vastaavia ammattiryhmiä.

5. Oppilas- ja opiskelijahuollon rekistereitä tulee kehittää ja yhtenäistää siten että sosiaali- ja terveystoimen sähköisen asiakasrekisterin kehittäminen tulee ulottaa koskemaan koulujen ja oppilaitosten sosiaali- ja psykologityötä. Oppilas- ja opiskelijahuollossa tehtävän sosiaalityön ja psykologityön rekisterien erillisyys koulun muista oppilas- ja opiskelijarekistereistä tulee varmistaa. Oppilas- ja opiskelijahuoltolakia valmisteltaessa tulee ottaa huomioon, mitä henkilötietolaissa, sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista sekä potilaan asemasta ja oikeuksista säädetyissä laeissa todetaan rekisteröidyn tarkastus- ja tiedon saantioikeuksista.

Aikataulu

Vuosina 2010-2012

Vastuutaho

Tilastokeskus, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja Suomen Kuntaliitto

2.10 Oppilas- ja opiskelijahuoltoryhmän roolin määrittäminen koulun yleisen turvallisuuden edistämisessä

Asiakokonaisuus ei sisällynyt vuoden 2006 Oppilashuoltotyöryhmän tehtäväksiintoon, eikä sitä ole käsitelty aikaisemman työryhmän muistiossa.

2.10.1 Turvallisuutta koskevat säännökset koulutusta koskevassa lainsäädännössä

Opetustoimen lainsäädännön mukaan oppilaalla tai opiskelijalla on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön. Oppilaalla on esi- ja perusopetuksessa oikeus oppilashuoltoon. Nuorten lukio- koulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa opiskelijalle tulee antaa tietoa hänelle kuuluvista palveluista ja saattaa hänet näiden palvelujen piiriin.

Opetushallitus päättää kodin ja koulun yhteistyön ja oppilas- ja opiskelijahuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan oppilas- ja opiskelijahuollon tavoitteista ja valmistelee opetussuunnitelman näiltä osiltaan yhteistyössä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa.

Opetuksen tai koulutuksen järjestäjä valmistelee opetussuunnitelman esiopetuksen, oppilashuollon ja opiskelijahuollon sekä kodin ja koulun ja oppilaitoksen yhteistyön osalta yhteistyössä

koulun sijaintikunnan sosiaali- ja terveydenhuoltoviranomaisten kanssa. Opetuksen tai koulutuksen järjestäjä määrää kodin ja koulun tai oppilaitoksen yhteistyön sekä opetussuunnitelman perusteiden mukaisen oppilas- ja opiskelijahuollon järjestämistavasta.

Opetussuunnitelman perusteiden mukaan kaikilla kouluasteilla tulee osana opetussuunnitelmaa määritellä 1) koulun tai oppilaitoksen toiminta terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi, 2) työn- ja vastuunjako moniammatillisessa yhteistyössä sekä 3) koulun tai oppilaitoksen toiminta ongelma- onnettomuus- ja kriisitilanteissa. (liite 6)

Opetuksen tai koulutuksen järjestäjän tulee opetussuunnitelman yhteydessä laatia suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimeenpanna suunnitelma ja valvoa sen noudattamista ja toteutumista. Opetushallitus on opetussuunnitelman perusteissa antanut määräykset tämän suunnitelman laatimisesta siten, että velvoite on liitetty osaksi oppilas- ja opiskelijahuoltolukua.

Oppilashuoltoryhmien muodostamisesta tai niiden toiminnasta ei ole säädetty laissa erikseen. Opetussuunnitelman perusteissa todetaan, että ”oppilashuoltotyötä voidaan koordinoita ja kehittää moniammatillisissa oppilashuoltoryhmässä”. Oppilashuoltoa koskevien selvitysten mukaan pääosassa kouluja ja oppilaitoksia on oppilashuoltoryhmä, joka koordinoi yhteistyötä. Koska velvoitetta oppilashuoltoryhmän muodostumisesta ei kuitenkaan ole, tulee yleiseen turvallisuuden edistämiseen liittyviä tavoitteita tarkastella oppilashuollon yhteisten tehtävien sekä niiden toteuttamiseen tarvittavan muun sidosryhmäyhteistyön kautta.

2.10.2 Muu opetuksen ja koulutuksen järjestäjä velvoittava turvallisuutta koskeva lainsäädäntö

Koulujen ja oppilaitosten pelastussuunnitelman laatimisvelvollisuus perustuu pelastustoimen lainsäädäntöön, pelastuslakiin (468/2003) Pelastussuunnitelmien olemassaoloa valvoo paikallinen pelastusviranomainen. Pelastustoimesta annetun asetuksen (787/2003) 9 §:ssä on annettu tarkempi lista kohteista, joihin pelastussuunnitelma on laadittava ja 10 §:ssä on lueteltu suunnitelman sisältövaatimukset. Pelastussuunnitelmasta on selvittävä ennakoitavat vaaratilanteet, rakennuksen yleinen paloturvallisuus ja turvallinen käyttö, toimenpiteet vaaratilanteiden ehkäisemiseksi, poistumis- ja suojautumismahdollisuudet sekä sammutus- ja pelastustehtävien järjestelyt. Pelastussuunnitelma on pidettävä ajan tasalla, ja siitä on tiedotettava tarvittavalla tavalla.

Koulujen ja oppilaitosten turvallisuuden edistämisen ja kriisitilanteisiin varautumista koskevia perusasiakirjoja ovat opetussuunnitelman osana oleva oppilas- ja opiskelijahuollon suunnitelma sekä pelastuslain mukainen pelastussuunnitelma. Koulujen ja oppilaitosten turvallisuuden edistämistä ohjaavat myös muut säädökset, esimerkkeinä muun muassa työsuojelua, nuoria työntekijöitä koskevat säädökset sekä koulun aikuisia koskeva työturvallisuuslaki.

Uudessa asetuksessa neuvolatoiminnasta sekä koulu- opiskeluterveydenhuollosta (380/2009) on säännös koulu- ja opiskeluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden edistämisestä.

2.10.3 Moniammatillinen ja poikkihallinnollinen yhteistyö turvallisuuden edistämisessä

Turvallisuuden edistämiseen liittyvien tavoitteiden toteutumisesta vastaa koulutuksen järjestäjä sekä koulussa ja oppilaitoksessa rehtori. Oppilashuollon yhteistyössä suunnitellaan ja kehitetään kouluyhteisön terveyden ja turvallisuuden edistämiseen, keskinäiseen työn- ja vastuunjakoon sekä ongelma-, onnettomuus- ja kriisitilanteiden ehkäisyyn ja niissä toimimiseen liittyviä yhteisiä toimintamalleja.

Eri hallinnonalojen koulujen ja oppilaitosten turvallisuutta koskevia velvoitteita on tarkasteltava kokonaisuutena. Tässä yhteydessä tulee oppilashuollon yhteistyöstä sopia siten, että suunnitelmassa otetaan huomioon myös yhteistyö- ja keskinäinen vastuunjakko muiden viranomaisten kanssa kuten poliisin, pelastustoimen ja muiden tärkeiden sidosryhmien kanssa.

Kunnissa on käynnistynyt systemaattinen ja laaja-alainen turvallisuussuunnittelu. Paikallisissa turvallisuussuunnitelmissa viranomaiset, järjestöt ja elinkeinoelämä sopivat yhteisistä toimista rikosten, häiriöiden, onnettomuuksien ja tapaturmien ennalta ehkäisemiseksi ja torjumiseksi. Suunnittelua ja toimintaa johtavat kunnan, pelastustoimen ja poliisin johto. Paikalliset turvallisuussuunnitelmat käsitellään valtuustoissa viimeistään vuoden 2010 aikana. On tärkeää, että koulujen turvallisuuden edistämistä käsitellään myös tässä yhteistyössä.

Koulujen ja oppilaitosten turvallisuuden edistämiseen liittyvän yhteistyön ja kehittämisen merkitys on korostunut sekä 7.11.2007 tapahtuneiden Jokelan koulusurmien ja 23.9.2008 tapahtuneiden Kauhajoen koulusurmien jälkeen. Turvallisuuden edistämiseen liittyvän yhteistyön tarve on korostunut myös siksi, että kouluihin ja oppilaitoksiin on kohdistunut koulusurmien jälkeen runsaasti laittomia uhkauksia, jotka ovat edellyttäneet sekä poliisin puuttumista tilanteeseen että oppilashuollon yhteistyönä tapahtuvaa kriisin jälkikäsitteilyä kouluissa ja oppilaitoksissa. Koulujen ja oppilaitosten oppilashuollon yhteistyön vahvistaminen turvallisuuden edistämässä ja kriisitilanteisiin varautumisessa on tärkeää. Erityisesti tulee kiinnittää huomioita eri toimijoiden välisen yhteistyöhön ja yhdessä sovittuihin toimintamalleihin.

Jokelan koulusurmia koskeva tutkintalautakunnan raportti julkistettiin 26.2.2009. Tutkinnan tarkoituksena oli vastaavien tapausten ennaltaehkäisy ja turvallisuuden parantaminen. Raportissa todettiin, että Jokelan koulusurmat olivat monisyinen ja monipolvinen tapahtuma ja samalla suunnitelmallinen ja tahallinen rikollinen teko. Tästä syystä koulusurmia ennaltaehkäisevässä työssä on toteutettava samanaikaisesti useita ratkaisuja, joista osa vaatii pitkän ajan.

Tutkintalautakunta esitti 13 suositusta koulusurmien todennäköisyyden vähentämiseksi ja niiden aiheuttamien vahinkojen pienentämiseksi. Näistä moni liittyi syrjäytymisen ehkäisyyn.

Suosituksien mukaan sosiaali- ja terveysministeriön sekä opetusministeriön tulisi huolehtia siitä, että sosiaali- ja terveysviranomaiset ja opetuksen järjestäjät kehittävät oppilas- ja opiskelijahuoltotyötä. Työn tulee olla sellaista, että resursseja on suositusten mukainen määrä, työ on suunnitelmallista, oppilaiden ongelmia pyritään aktiivisesti tunnistamaan ja tukitoimenpiteiden toteuttaminen varmistetaan. Tarvittaessa on ryhdyttävä lainsäädäntö- ja muihin toimenpiteisiin.

Suosituksien mukaan myös sisäasiainministeriön ja opetusministeriön tulisi ohjeistaa koulujen kokonaisturvallisuuden suunnittelu, eri suunnitelmien yhteensovittaminen ja suunnitelmien käyttöönotto. Tähän suunnitteluun tulee kuulua erilaisten riskien tunnistaminen ja niiden

toteutumisen ennaltaehkäisy. Tämä saattaa edellyttää esimerkiksi kuulutuslaitteistoja, lukitusjärjestelyjä tai muita rakenteellisia ratkaisuja.

Suosituksukset vahvistavat ajatusta siitä, että koulujen ja oppilaitosten oppilas- opiskelijahuoltotyön ja turvallisuuden edistämisen tavoitteita tulisi tarkastella kokonaisuutena siten, että eri toimijoiden yhteistyötä tiivistetään ja keskinäisestä työn- ja vastuunjaosta sovitaan aiempaa selkeämmin.

Myös valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden ohjelmassa on kiinnitetty huomiota kouluampumisten ennalta ehkäisyyn tehostamiseen. Ohjelman pohjalta sisäisen turvallisuuden ministeriryhmä päätti tehostetuista toimista kouluampumisten ennaltaehkäisemiseksi, varautumisen ja jälkihoidon toteuttamiseksi.

2.10.4 Toimenpiteitä koulujen ja oppilaitosten turvallisuuden ja kriisitilanteisiin varautumisen edistämiseksi

Oppilaitosten turvallisuutta koskeva työryhmä

Opetusministeriön ja sisäasiainministeriön oppilaitosten turvallisuutta koskeva työryhmä asetti 1.1.2009 (Sm 1041:00/2008) Työryhmän tehtävänä on antaa 1) ohjeet oppilaitosten pelastussuunnitelman täydentämisestä niin, että ne ottavat huomioon myös Jokelan ja Kauha-joen kaltaiset tapahtumat sekä 2) ohjeet oppilaitoksille, poliisille ja pelastusviranomaisille toiminnasta oppilaitoksiin kohdistuvassa uhkaustilanteessa. Tämän lisäksi tulee antaa ohjeet 3) uhkaustilanteiden käsittelystä oppilaitoksen sisällä ja vanhempien kanssa sekä laatia 4) suunnitelma näiden ohjeiden jalkauttamisesta ja niihin liittyvästä koulutuksesta. Työryhmän toimikausi on 1.1.-31.8.2009.

Oppilaiden ja opiskelijoiden turvallisuuskasvatusta perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa

Aihekokonaisuudet ovat sellaisia kasvatusta ja opetustyön keskeisiä painoalueita, joiden tavoitteet ja sisällöt sisältyvät useisiin oppiaineisiin. Ne ovat kasvatusta ja opetusta eheyttäviä teemoja, joiden kautta voidaan vastata myös ajan koulutushaasteisiin. Turvallisuus ja liikenne on opetussuunnitelmien perusteissa kuvattu aihekokonaisuus. Aihekokonaisuudet toteutuvat eri oppiaineissa eri tavalla, mutta opetuksen tavoitteena on, että oppilas oppii tunnistamaan erilaisia turvallisuus- ja terveysriskejä ja ennakoimaan ja välttämään niitä. Tavoitteena on lisäksi muun muassa, että oppilas oppii edistämään väkivallattomuutta ja toimimaan asianmukaisesti niin kiu- saamistilanteissa kuin onnettomuus- ja kriisitilanteissa.

Opetushallitus määrittelee opetuksen keskeiset sisällöt. Turvallisuuskasvatuksessa keskeistä on muun muassa onnettomuuksilta, päihteiltä ja rikollisuudelta suojautuminen omassa elin- ympäristössä, työturvallisuus ja ympäristöturvallisuus, terveyttä, turvallisuutta väkivallattomuutta ja rauhaa edistävien toimintamallien opettaminen.

Lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaisena yhtenä aihekokonaisuutena on hyvinvoin- ti ja turvallisuus. Lukioyhteisössä tulee luoda edellytyksiä osallisuuden, keskinäisen tuen ja oikeudenmukaisuuden kokemiselle. Hyvinvointi ja turvallisuus -aihekokonaisuuden tarkoituksena on, että opiskelija ymmärtää oman ja yhteisönsä hyvinvoinnin perusedellytykset. Aiheko- naisuus kannustaa toimimaan hyvinvoinnin ja turvallisuuden puolesta perheessä, lähiyhteisöissä ja yhteiskunnan jäsenenä.

Turvallisuusteema esiintyy useissa perusopetuksen ja lukion oppiaineissa. Asiakokonaisuuksia käsitellään eri lähtökohdista muun muassa terveystiedon, uskonnon ja elämäntietämisen, teknisen työn, luonnontieteiden, historian ja kotitalouden kautta.

Paikallisella tasolla kunta- ja koulukohtaisesti päätetään turvallisuusopetuksen käytännön toteutuksesta. Opetuksen toteuttamistavat vaihtelevat kunnissa, kouluissa, oppilaitoksissa ja kunkin opettajan opetustyössä. Koulut käyttävät opetuksen toteuttamisessa apuna eri järjestöjen (mm. Liikenneturva ja Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö) tuottamaa materiaalia ja toimivat monin paikoin yhteistyössä paikallisen poliisin tai pelastuslaitoksen kanssa. Yhteistyön muodot vaihtelevat ja niitä kehitetään jatkuvasti. Turvallisuusopetukseen liittyvään aineistoa on saatavilla mm. Opetushallituksen www.edu.fi -portaalissa. Turvallisuusopetus voidaan nivoa erilaisiin hankkeisiin ja teemapäiviin.

Oppilaiden turvallisuuskasvatuksen vahvistaminen

Valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden ohjelman yhtenä toimenpiteenä on esitetty, että jokainen peruskoulun oppilas suorittaa osana peruskoulutusta turvallisuuskortin, joka antaa tiedolliset ja taidolliset valmiudet arvioida arjen riskejä ja toimia onnettomuus- ja tapaturmatilanteissa. Sisäasiainministeriö asetti ohjausryhmän ryhmän toteuttamaan toimenpiteen mukaisen turvallisuusopetuksen. Perusopetuksen turvallisuuskortin kehitystyössä linjataan mitä turvallisuusasioita opetetaan ja opitaan, laaditaan ohjelma miten turvallisuutta opetetaan turvallisuustaitojen kokonaisuuden saavuttamiseksi. Lisäksi tehdään selvitystä siitä, mitä kouluissa jo turvallisuusasioiden oppimiseksi jo tehdään. Työhön liittyy myös olemassa olevien aineistojen kartoitus ja uuden aineiston tuottaminen. Ohjausryhmän määräaika on 1.1.2009 – 31.12.2011.

Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen työryhmä on valmistanut lasten ja nuorten tapaturmien ehkäisyn kansallisen toimenpideohjelman, joka julkistetaan 8.9.2009. Ohjelmassa kiinnitetään huomiota myös turvallisuustietojen ja -taitojen vahvistamiseen.

Turvallisuuden edistämiseen ja kriisitilanteisiin varautumiseen liittyvä yhteinen koulutus

Opetushallitus toteutti keväällä 2008 yhteistyössä lääninhallitusten kanssa 11 suomen- ja 3 ruotsinkielistä päivän kestävästä turvallisuuden edistämiseen ja kriiseihin varautumiseen liittyvää koulutusta eri puolilla Suomea. Koulutukseen osallistui sekä opetus- ja sivistystoimen, sosiaali- ja terveystoimen pelastustoimen ja poliisin asiantuntijoita sekä koulujen ja oppilaitosten rehtoreita ja opetus- ja oppilashuoltohenkilöstöä. Koulutuksista saadun palautteen aikana vahvistui tarve koordinoita ja kehittää sekä oppilas- ja opiskelijahuollon yhteistyössä toteutettavaa kriisivalmiutta että koulujen ja oppilaitosten pelastussuunnitelmiin liittyvää työtä.

Vuoden 2008 marraskuussa Opetushallitus käynnisti Opetusalan Koulutuskeskuksen, OPEKO:n kanssa yhteistyössä kansallisesti toteutetun ohjatun koulutusprosessin: Turvallisuuden edistäminen ja kriisitilanteisiin varautuminen kouluissa ja oppilaitoksissa. Koulutus on suunnattu koulujen ja oppilaitosten rehtoreille, opettajille sekä kriisivalmiusryhmän tai oppilashuoltoryhmän jäsenille. Koulutuksen aikana vahvistetaan ja luodaan yhteyksiä paikallisen poliisin ja pelastustoimen kanssa tehtävään yhteistyöhön. Kevään 2009 aikana toteutettiin seitsemän koulutusta eri paikkakunnilla ja koulutukset jatkuvat syksyllä 2009.

2.10.5 Työryhmän ehdotukset

1. Koulun ja oppilaitoksen turvallisuuden edistäminen ja siihen liittyvä koulutus tulee toteuttaa kokonaisvaltaisesti ja eri toimijoiden yhteistyönä.
2. Koulujen ja oppilaitosten toimintamallit turvallisuuden edistämässä ja kriisitilanteisiin varautumisessa tulee olla kaikkien tiedossa ja niihin liittyviä valmiuksia tulee harjoitella yhdessä.
3. Kehittämistyössä tulee ottaa huomioon oppilaiden, opiskelijoiden ja perheiden osallisuus turvallisuuden edistämässä.

3 Yhteenveto

Työryhmän tehtävänä oli päivittää 31.3.2006 toimeksiantonsa valmiiksi saaneen oppilashuoltoon liittyvän lainsäädännön uudistamistyöryhmän ehdotukset oppilas- ja opiskelijahuollon kehittämiseksi. Aikaisemman työryhmän ehdotusten lisäksi tehtävänä oli oppilas- ja opiskelijahuoltoryhmän roolin määrittäminen koulun yleisen turvallisuuden edistämässä. Työryhmän tehtävänä oli myös tehdä ehdotukset tarpeellisista toimenpiteistä tavoitteiden saavuttamiseksi aikatauluineen ja vastuutahoineen.

Oppilas- ja opiskelijahuollon palvelujen saatavuuden turvaamiseksi ja ennalta ehkäisevän toiminnan ja varhaisen puuttumisen varmistamiseksi on ryhdytty useisiin erilaisiin toimenpiteisiin vuoden 2006 jälkeen. Työryhmä ehdottaa muun muassa oppilashuollon palvelurakenteen ja laadun kehittämishankkeella saavutettujen tulosten varmistamista sekä kehittämistoiminnan tavoitteiden toteutumisen arviointia pidemmällä aikavälillä. Työryhmä korostaa eri koulutusasteiden nivelvaiheiden sujuvuuteen panostamista sekä oppilashuollon kehittämistä esiopetuksessa ja toisaalta myös opiskelijahuollon kehittämistä toisen asteen oppilaitoksissa.

Oppilas- ja opiskelijahuoltoa koskevan lainsäädännön yhteensovittamiseksi työryhmä ehdottaa, että säädöksiä kokoava ja täydentävä yhtenäisen oppilas- ja opiskelijahuoltolain valmistelutyö aloitetaan jo syksyllä 2009. Esityksen tulisi olla valmis syksyllä 2010 niin, että uusi laki voisi tulla voimaan 2011-2012. Virkamiesvalmistelun tueksi tulisi asettaa monialainen ohjausryhmä.

Uudessa oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa tulisi työryhmän mielestä säätää jatkossa myös **koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä koulukuraattori- ja koulupsykologipalveluista osana oppilas- ja opiskelijahuoltoa**. Koulukuraattori- ja koulupsykologipalveluiden saatavuudesta tulisi tehdä kattava selvitys osana laajempaa tiedonkeruun kokonaisuutta. **Koulukuraattorin kelpoisuusvaatimukset** tulisi arvioida tehtävänkuvan ja osaamistarpeiden mukaan palveluiden saatavuudesta tehdyn selvityksen valmistuttua.

Oppilas- ja opiskelijahuoltoon liittyvään tietosuojaan on perusopetuslain osalta jo valmisteltu lakimuutokset vuoden 2006 työryhmän ehdotusten pohjalta. Näiden muutosten on tarkoitus tulla voimaan syksyllä 2010. Uudessa oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa tulisi säätää myös oppilas- ja opiskelijahuoltoon liittyvästä tietosuojasta siten, että säädökset kattaisivat myös toisen asteen koulutuksen.

Oppilas- ja opiskelijahuollon oppaan valmistumista työryhmä piti erittäin tärkeänä. Oppaalla on oleellinen rooli käytännön oppilashuollon toteutumisessa kouluissa ja oppilaitoksissa. Sähköiseen muotoon tehtävän oppaan tulisi valmistua vuoden 2010 aikana. Ilman henkilöstön täydennyskoulutuksen jatkuvaa kehittämistä ja koulutuksen riittävää tarjontaa oppilas- ja opiskelijahuollon toteuttamista ei voida taata.

Työryhmä ehdottaa **valtakunnallisen tilastointi- ja seurantajärjestelmän** kehittämistä. Oppilas- ja opiskelijahuoltoon liittyvän tiedonkeruun tarkoituksenmukainen ja kattava toteuttamistapa tulee selvittää ja oppilas- ja opiskelijahuollon rekistereitä yhtenäistää ja kehittää.

Oppilas- ja opiskelijahuoltoryhmän roolin määrittelemisen koulun yleisen turvallisuuden edistämiseksi oli vuoden 2006 työryhmän asiakokonaisuuksiin verrattuna uusi. Koulujen ja oppilaitosten turvallisuuden edistämiseksi työryhmä ehdottaa koulutuksen toteuttamista eri toimijoiden yhteistyönä. Kouluissa ja oppilaitoksissa valmisteltujen, eri kriisitilanteisiin liittyvien toimintamallien tulee olla jokaisen koulun tai oppilaitoksen oppilaan, opiskelijan ja henkilökuntaan kuuluvan tiedossa. Kriisitilanteisiin liittyviä valmiuksia tulee harjoitella yhdessä ja varmistaa oppilaiden, opiskelijoiden ja perheiden osallisuus turvallisuuden edistämiseksi.

Lähteet

- Rimpelä M, Rigoff A-M, Kuusela J & Peltonen H (toim.) 2007. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskouluissa – perusraportti kyselystä 7.–9. vuosiluokkien kouluille. Opetushallitus ja Stakes. Helsinki.
- Rimpelä M, Kuusela J, Rigoff A-M, Saaristo V & Wiss K. 2008. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskouluissa 2 – perusraportti kyselystä 1.–6. vuosiluokkien kouluille. Opetushallitus ja Stakes. Helsinki.

Liite 1. (taulukot 1.-6. sekä kuvat 1.-3.)

Taulukko 1. Oppilashuollon ammattihenkilöiden palvelujen ja/tai toiminnan saatavuus 1.–6. vuosiluokkien kouluissa lukuvuonna 2006–2007. Jakauma prosentteina. (Rimpelä ym. 2008.)

Ammattihenkilö	Ei tietoa (%)	Ei lainkaan (%)	Kyllä (%)	Yhteensä % (N)
Kouluterveydenhoitaja	2	2	96	100 (1335)
Koululääkäri	14	24	62	100 (1305)
Koulun psykologitoimintaa (koulupsykologi tms.)	8	24	68	100 (1327)
Koulun sosiaalityötä (koulukuraattori tms.)	7	34	60	100 (1317)
Terveyskeskushammaslääkäri	20	25	55	100 (1305)
Suuhygienisti	21	29	50	100 (1294)
Koulunkäyntiavustaja/-ohjaaja	3	9	88	100 (1318)

Taulukko 2. Oppilashuollon ammattihenkilöiden palvelujen ja/tai toiminnan saatavuus 7.–9. vuosiluokkien kouluissa syyslukukaudella 2006. Jakauma prosentteina. (Rimpelä ym. 2007.)

Ammattihenkilö	Ei tietoa (%)	Ei lainkaan (%)	Kyllä (%)	Yhteensä (N)
Kouluterveydenhoitaja	1	0	99	100 (506)
Koululääkäri	13	8	79	100 (507)
Koulun psykologitoimintaa	11	26	64	100 (526)
Koulun sosiaalityö	3	19	78	100 (511)
Terveyskeskushammaslääkäri	33	13	54	100 (503)
Suuhygienisti	40	22	38	100 (494)

Taulukko 3. Oppilashuollon henkilöstömitoituksen tunnuslukujen (tuntia viikossa/100 oppilasta) keskiluvut ja 25 %:n poikkeama-arvot (puolet lukumäärästä näiden raja-arvojen sisällä) 1.–6. vuosiluokkien kouluissa (Rimpelä ym. 2008).

Ammattihenkilö	Lukumäärän ilmoittaneet koulut	Tunnusluku:	
		(tuntia viikossa/100 oppilasta)	
		Keskiluku (mediaani)	25 % poikkeama-arvot
Kouluterveydenhoitaja	1005	3,8	2,1–5,7
Koululääkäri	699	0,1	0,0–0,5
Koulun psykologitoiminta (koulupsykologi tms.)	859	0,4	0,0–1,8
Koulun sosiaalityö (koulukuraattori tms.)	960	0,2	0,0–1,6
Koulunkäyntiavustaja/-ohjaaja	1061	45,5	21,8–74,0

Taulukko 4. Koulun psykologitoiminnan ja sosiaalityön oppilasmäärään suhteutettujen viikkotyötuntien tunnuslukujen keskiluku (mediaani) ja 25 % poikkeama-arvot (puolet lukumäärästä näiden raja-arvojen sisällä) syyslukukaudella 2006 7.–9. vuosiluokkien kouluissa (Rimpelä ym. 2007).

	Lukumäärän ilmoittaneet koulut	Keskiluku Tuntia/100 oppilasta	25 % poikkeama-arvot Tuntia/100 oppilasta
Koulun psykologitoiminta	375	0,4	0,0-1,7
Koulun sosiaalityö	459	2,8	0,5–5,8

7. – 9. vuosiluokkien koulujen psykologitoiminnan ja sosiaalityön kokonaistyöpanoksen jakautuminen eri tehtäviin syyslukukaudella 2006 esitetään taulukossa 5 (Rimpelä ym. 2007).

Taulukko 5. Koulun arvio koulun psykologitoiminnan ja sosiaalityön kokonaistyöpanoksen jakautumisesta eri tehtäviin syyslukukaudella 2006.

Arvioitu työpanos	Ei ole toimintaa	Koulupsykologitoiminnan työpanos, %-osuus								Yhteensä % (N)
		Ei tietoa	Ei lainkaan	Alle 10 %	10–25 %	25–45 %	Noin puolet	55–75 %	Yli 75 %	
PSYKOLOGITOIMINTA										
Asiakastyö	16	15	5	6	4	5	8	20	21	100 (515)
Moniammatillinen työ	16	13	8	21	24	10	4	4	(0,2)	100 (505)
Oppilasryhmien kanssa tehtävä työ	16	13	51	15	4	(0,4)	0	0	0	100 (504)
Kouluyhteisön kehittäminen	16	13	41	26	3	(0,2)	0	0	1	100 (512)
Muu työ (koulutus, hallinto ym.)	16	26	28	22	6	(0,4)	(0,2)	0	(0,2)	100 (489)
SOSIAALITYÖ										
Asiakastyö	8	8	2	6	6	10	17	31	12	100 (515)
Moniammatillinen työ	8	7	3	16	36	20	5	2	3	100 (511)
Oppilasryhmien kanssa tehtävä työ	8	8	25	33	19	6	1	(0,2)	(0,2)	100 (505)
Kouluyhteisön kehittäminen	8	8	21	48	13	2	0	0	0	100 (517)
Muu työ (koulutus, hallinto ym.)	8	17	16	45	12	2	(0,2)	0	0	100 (495)

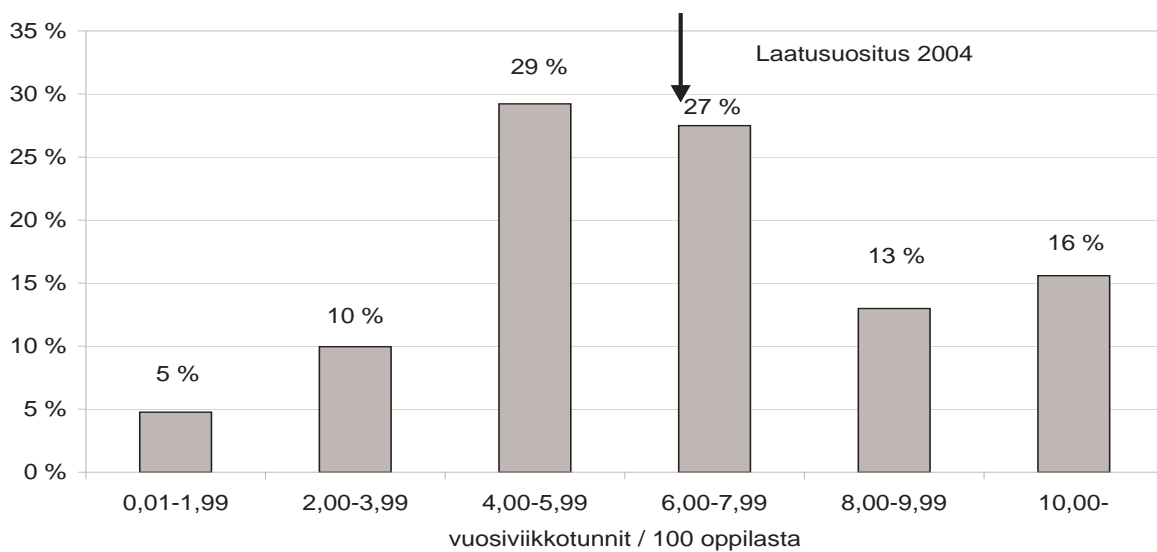
Opiskelijahuoltopalveluiden saatavuutta ja henkilöstövoimavaroja selvitettiin kysymällä, oliko oppilaitoksen opiskelijoiden käytettävissä lukuvuonna 2007–2008 taulukossa 6 lueteltujen henkilöstöryhmien palveluja. (Taulukko 6.) Lisäksi pyydettiin ilmoittamaan kuinka paljon palvelua oli keskimäärin kuukaudessa saatavilla. (Väyrynen ym. 2009.)

Taulukko 6. Opiskelijahuollon ammattihenkilöiden palvelujen saatavuus oppilaitoksessa lukuvuonna 2007–2008. Jakauma prosentteina.

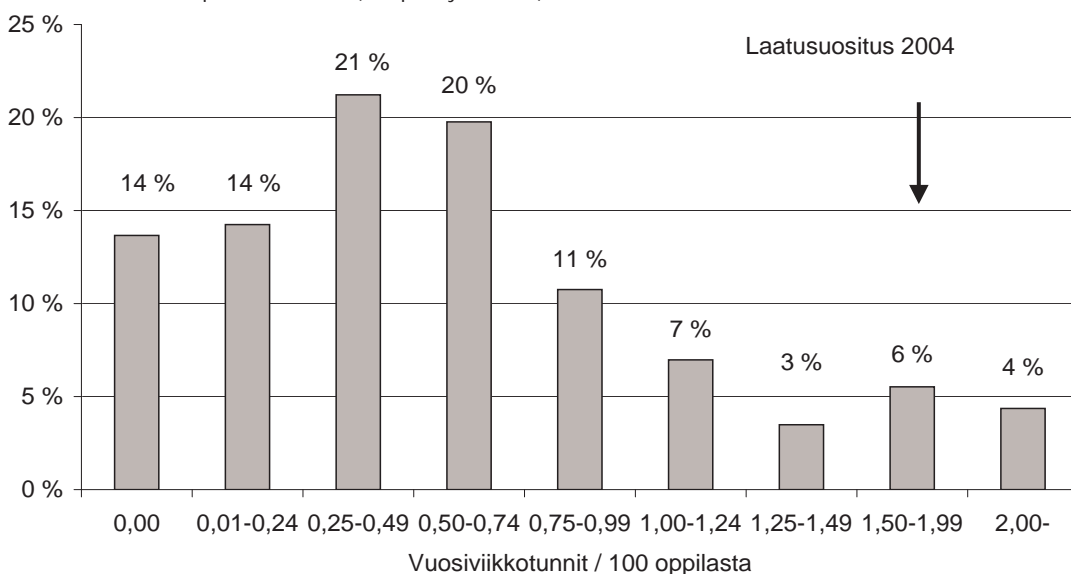
	Ei tietoa	Ei lainkaan	Kyllä	Yhteensä % (N)
Terveystenhoitaja	1	0	99	100 (160)
Lääkäri	8	27	65	100 (154)
Psykologi	11	40	49	100 (150)
Kuraattori/sosiaalityötä	5	19	76	100 (155)

Oppilaitosten ilmoittamista opiskelijahuoltopalvelujen ammattihenkilöiden keskimääräisistä tuntimääristä kuukaudessa laskettiin sataa opiskelijaa kohden suhteutettuja tunnuslukuja. Laskennallinen tunnusluku oli terveydenhoitajalle keskimäärin 16,8 työtuntia kuukaudessa sataa opiskelijaa kohti ja kuraattorille 12,5 työtuntia kuukaudessa sataa opiskelijaa kohti. Vastaava tunnusluku lääkäreitä kohden oli 0,4. Yli puolessa niistä oppilaitoksista, joissa psykologin työpanos oli tiedossa, työpanosta ei ollut lainkaan.

Kuvioissa 1 ja 2 raportoidaan kouluterveydenhoitajien ja -lääkäreiden toteutuneet henkilötyöpanokset 7.–9. vuosiluokkien peruskouluissa. Viikkotunneissa/100 oppilasta oli suurta vaihtelua koulujen välillä. Terveystenhoitajatunnusluvun mediaani oli 6,3 ja lääkärin 0,5. Koulujen ilmoittamista terveydenhoitajien tunnusluvuista 50 % oli välillä 4,8–8,4. Koululääkäreille vastaava vaihteluväli oli 0,2–0,9.

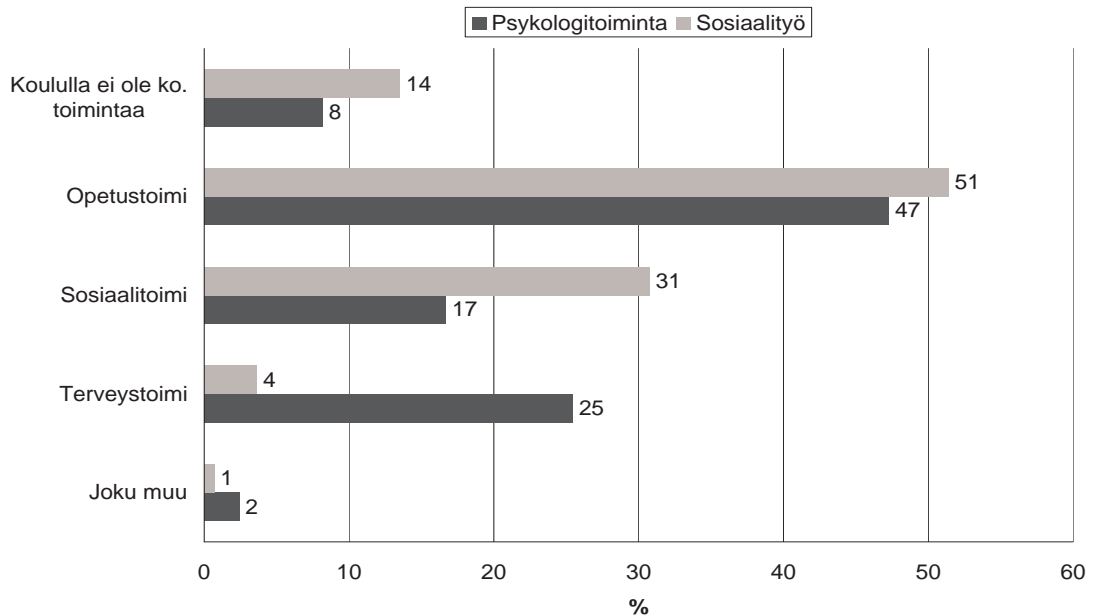

Kuvio 1. Kouluterveydenhoitajan vuosiviikkotunnit /100 oppilasta ilmoittaneiden koulujen jakauma (N=462) 7.–9. vuosiluokkien peruskouluissa (Rimpelä ym. 2007).

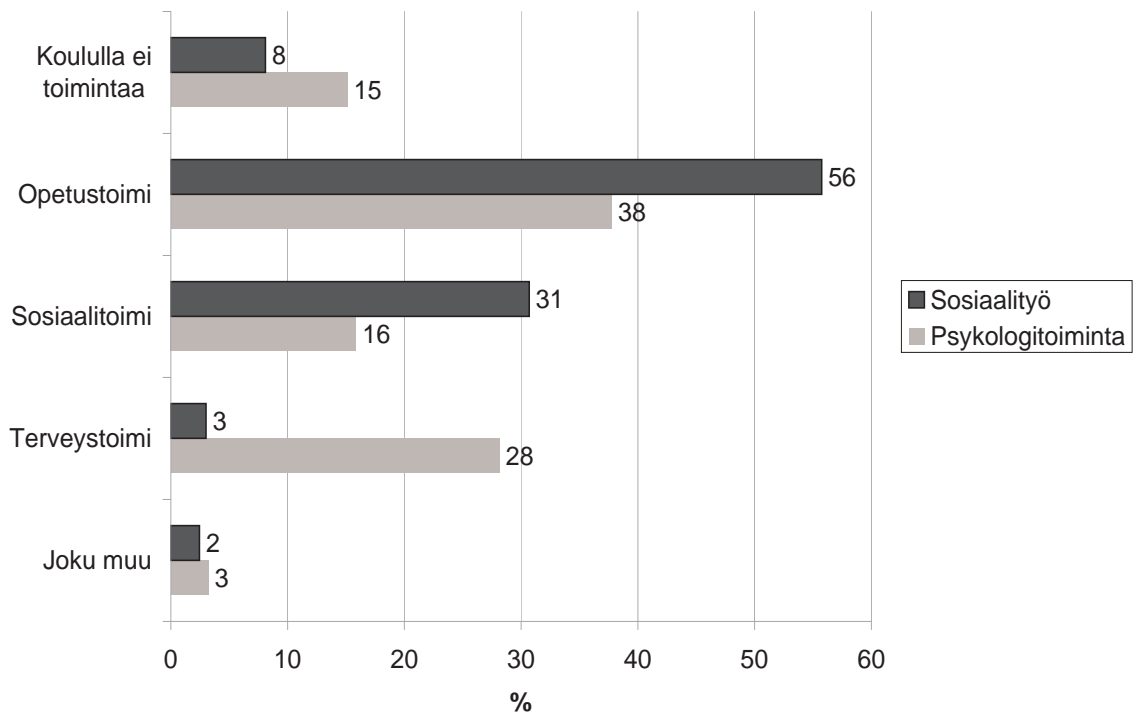
Kuvio 2. Koululääkärin vuosiviikkotunnit/100 oppilasta ilmoittaneiden koulujen jakauma (N=344) 7.–9. vuosiluokkien peruskouluissa (Rimpelä ym. 2007).

Oppilashuollon palvelujen järjestämistä peruskouluissa selvitettiin mm. kysymällä kuka vastaa pääasiallisesti koulun psykologitoiminnasta ja sosiaalityöstä. Kuvioissa 3–4 esitetään tulokset.

Lähde: Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskouluissa -perusraportti kyselystä 1.–6. vuosiluokkien kouluille. Rimpelä ym. 2008.

Kuvio 3. Koulujen jakautuminen prosentteina psykologitoiminnasta ja sosiaalityöstä pääasiallisesti vastaavan hallintokunnan mukaan lukuvuonna 2006–2007 peruskoulujen 1.–6. vuosiluokkien kouluissa (Rimpelä ym. 2008).

Lähde: Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskouluissa -perusraportti kyselystä 7.–9. vuosiluokkien kouluille. Rimpelä ym. 2007.

Kuvio 4. Koulujen jakautuminen prosentteina psykologitoiminnasta ja sosiaalityöstä pääasiallisesti vastaavan hallintokunnan mukaan syyslukukaudella 2006 peruskoulujen 7.–9. vuosiluokkien kouluissa (Rimpelä ym. 2007).

Liite 2. Asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta

Asetukseen sisältyy terveysseurannan ja terveysneuvonnan runko, joka ulottuu odotusajalta työelämän kynnykselle. Asetus sisältää terveystarkastusten järjestämisen periaatteet, niiden määrän ja ajoituksen samoin kuin tarkastuksiin saumattomasti kuuluvan terveysneuvonnan keskeiset yhteiset ja eri ikävaiheissa tarjottavat sisällöt. Universaaliuden periaate mahdollistaa kaikkien lasten ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin seurannan ja tukea tarvitsevien varhaisen tunnistamisen. Kouluterveydenhuollossa terveystarkastus on järjestettävä jokaisena vuonna, näistä kolme tarkastusta nk. laajana terveystarkastuksena 1., 5. ja 8. luokalla. Opiskeluterveydenhuollossa lukioissa ja toisen asteen ammatillisissa oppilaitoksissa on tehtävä ensimmäisenä opiskeluvuonna terveydenhoitajan tarkastus ja ensimmäisenä tai toisena opiskeluvuonna lääkärintarkastus. Lääkärintarkastus tulee kuitenkin aina järjestää ensimmäisenä opiskeluvuonna opiskelijalle, joka on erityisopetuksessa tai jolla terveydentilan ja opiskelukyvyn selvittäminen on tarpeellinen opiskelualan tai tulevan ammatin vuoksi. Ammattikorkeakoulussa tehdään ensimmäisenä opiskeluvuonna terveyskysely, jonka perusteella tarvittaessa terveystarkastus. Muistiossa suositellaan, että terveystarkastuksissa käytetään erilaisia apuvälineitä mm. päihteiden käytön, perheissä tapahtuvan väkivallan, koulukiusaamisen ja mielenterveyden pulmien tunnistamisen tehostamiseksi.

Terveysneuvonnassa on oppilaan ja perheen sekä opiskelijan kanssa yhteistyössä selvitettävä yksilön ja perheen elämäntilanne, voimavarat ja neuvonnan tarpeet. Terveysneuvonnan on tuettava tiedon soveltamista käytäntöön ja vastuun ottamista omasta terveydestä. Terveysneuvonnan on tuettava yksilön ja hänen perheensä terveyden ja psykososiaalisen hyvinvoinnin edistämistä kehitysvaiheen ja yksilöllisen tarpeen mukaisesti useilla alueilla, mm.

4. ihmissuhteet, lepo ja vapaa-aika, median merkitys terveyden ja turvallisuuden kannalta, ergonomia, ravitsemus, painon hallinta, liikunta, suun terveys ja seksuaaliterveys mukaan lukien raskauden ehkäisy;
5. lähi- ja parisuhdeväkivallan, tapaturmien sekä tupakoinnin ja muiden päihteiden käytön ehkäisy.

Oppilaan ja hänen perheensä terveysneuvonnan on tuettava lapsen sosioemotionaalista ja psymotorista kehitystä, lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta sekä lapsen terveyttä, hyvinvointia ja kehitystä edistävää huolenpitoa ja kasvatusta. Lisäksi on tuettava vanhempien hyvinvointia, jaksamista ja keskinäistä vuorovaikutusta. Oppilaan ja opiskelijan terveysneuvonnan on tuettava ja edistettävä itsenäistymistä, opiskelukykyä, terveellisiä elämäntapoja sekä hyvää kuntoa ja mielenterveyttä sekä ehkäistävä koulukiusaamista. Lisäksi opiskelijalle tulee antaa tietoa ammatissa toimimisen edellytyksistä sekä työhön ja ammattiin liittyvistä terveydellisistä vaaratekijöistä.

Laajoihin terveystarkastuksiin kutsutaan aina vanhemmat mukaan. Laajat terveystarkastukset parantavat asioihin syventymistä, perheen hyvinvoinnin selvittämistä ja tuen tarpeiden tunnistamista varhain. Kahdeksannella vuosiluokalla tehtävässä laajassa terveystarkastuksessa on arvioitava oppilaan erityiset tarpeet ammatinvalinnan ja jatko-opiskelun kannalta sekä käynnistettävä tarvittavien tukitoimien suunnittelu. Laajoista terveystarkastuksista tehdään luokkakohtaiset yhteenedot. Kodin lisäksi palveluja järjestettäessä on kiinnitettävä huomiota muihin kehitysympäristöihin (koulu, vapaa-ajan ympäristöt) sekä oppilaan, opiskelijan ja perheen osallistumiseen. Tarkastettavien toivomukset ja mielipiteet on selvitettävä ja otettava huomioon kehitystason edellyttämällä tavalla.

Säännökset etsivästä työstä ja erityisen tuen tarpeen tunnistamisesta ja tuen järjestämisestä vahvistavat palvelujen kohdentamista ja varhaista tukea ja ehkäisevät syrjäytymistä. Terveystoimittajan, kättilön tai lääkärin on pyrittävä selvittämään tarkastuksista poisjäävien tuen tarve. Asetuksessa veloitetaan tunnistamaan oppilaan, opiskelijan ja perheen erityisen tuen tarve mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja järjestämään tarpeenmukainen tuki viiveettä. Erityisen tuen tarve on selvitettävä, jos oppilaassa, opiskelijassa, perheessä tai ympäristössä on tekijöitä, jotka voivat vaarantaa tervettä kasvua ja kehitystä. Erityisen tuen tarpeen arvioimiseksi ja toteuttamiseksi on tarvittaessa järjestettävä lisäkäyntejä ja kotikäyntejä ja laadittava suunnitelma yhteistyössä tukea tarvitsevan ja ikävaiheen mukaisesti hänen perheensä kanssa. Suunnitelman toteutumista tulee seurata ja arvioida. Tarvittaessa on tehtävä yhteistyötä kunnan eri toimijoiden, kuten lastensuojelun, oppilas- ja opiskelijahuollon sekä erikoissairaanhoidon ja muiden tahojen kanssa.

Liite 3.

	Kustannukset	Käyntien lkm	Henkilöstö	Sisältötietoja
Kouluterveydenhuolto <ul style="list-style-type: none"> kouluterveydenhoitaja koululääkäri suun terveydenhuolto 	Valtakunnan tasolla arviot kokonaiskustannuksista ilman alle 18 v. suun terveydenhuollon kustannuksia, joita ei ole saatavilla.	Tiedot käynneistä lääkärin tai muun henkilönumeron luona kunnittain; vuodesta 2010 lähtien ammattiryhmittäin. Alle 18-v. hammashuollon käynnit.	Kouluterveydenhoitajat luetaan palkkatilastossa terveydenhoitajiin. Väestövastuuperiaatteella toimivissa terveyskeskuksissa seurataan harvoin lääkäreiden työpanosta koulu/ opiskeluterveydenhuollossa.	Vuoden 2010 tilastouudistus tuo paljon uusia tietoja
Koulutuksen tuki <ul style="list-style-type: none"> koulukuraattoripalvelut koulupsykologipalvelut 350 työntekijää käyttää AURA-rekisteriä koulupsykologi- ja kuraattorityön dokumentointiin suurimmassa kunnissa ja Etelä-Suomen läänissä	Ei eroteltavissa (sis. vaihtelevasti opetus & sos. & terveystoimen menoihin). Palkkamenot saadaan kuntien palkkatilastosta	ei	Saadaan hallintokunnittain TK:n palkkatilaston perusteella tieto kokonaisuudesta. Opettajakyselystä vuodesta 2011 alkaen sekä koulukuraattorit että koulupsykologit?	AURA-rekisteristä asiakastason oppilashuoltotyössä syntyvät asiakkuudet, niiden syyt, tapahtumat, toimenpiteet, yhteistyö- ja jatkoohoitotahot sekä arviointi.
Opiskeluterveydenhuolto <ul style="list-style-type: none"> kunta YTHS 	Valtakunnan tasolla Toimipaikoittain	Kunnittain erottelu käynteihin lääkärin tai muun henkilökunnan luona; vuodesta 2010 lähtien ammattiryhmittäin. YTHS:n osalta yksityiskohtaisia tietoja.	Kuntien osalta ei eroteltavissa, YTHS:n osalta yksityiskohtaiset tiedot.	Vuoden 2010 tilastouudistus tuo paljon uusia tietoja kuntien tietoihin.
Koulunkäyntiavustajat	Palkkamenot saadaan kuntien palkkatilastosta	ei	Saadaan hallintokunnittain TK:n palkkatilaston perusteella tieto kokonaisuudesta. Opettajakyselystä vuodesta 2011	ei
Tukitoiminnot <ul style="list-style-type: none"> kouluruokailu majoitus ja kuljetukset 	Kunnittain, erikseen perusopetus ja 2. asteen oppilaitokset.	kuljetustukea saavat 20.9.	ei	
Muu oppilashuolto	Kunnittain, erikseen perusopetus ja 2. asteen oppilaitokset.	

Liite 4. AURA- rekistereitä on systemaattisesti kehitetty noudattaen voimassaolevia lakeja

Koulupsykologien ja koulukuraattorien työn dokumentointi- ja tilastointijärjestelmää Aura-rekisteriä käyttää 22 kunnassa 350 työntekijää (2008). Tämä on yli puolet maamme kaikista koulukuraattoreista ja psykologeista. Suurin osa Aura-rekisterin käyttäjistä työskentelee maamme suurimmissä kunnissa ja Etelä-Suomen läänin alueella. AmmAura on ammatillisten oppilaitosten tarpeisiin kehitetty muoto Aurasta. Sitä käyttävät muun muassa Helsingin ammattioppilaitosten, Hämeen ammattikorkeakoulun ja Omnian psykologit ja kuraattorit opiskelijahuoltotyössä.

Aura ja AmmAura ovat henkilötietolain tarkoittamia rekistereitä, joita on kehitetty 10 vuoden aikana viiden kehittäjäkunnan Espoo, Helsinki, Kotka, Lohja ja Karjaa ja Etelä-Suomen lääninhallituksen ohjauksessa ja valvonnassa. Aura-ohjelma on kehitetty perusopetuksen kouluissa ja lukiossa ja AmmAura ammatillisissa oppilaitoksissa tehtävän koulupsykologi- ja koulukuraattorityön dokumentointiin ja tilastointiin.

Auraan kirjataan koulupsykologin ja koulukuraattorin asiakastason oppilashuoltotyössä syntyvät asiakkuudet, niiden syyt, tapahtumat, toimenpiteet, yhteistyö- ja jatkohoitotahot sekä arviointi. Auraan voidaan liittää ja siitä voidaan tulostaa oppilaan oppilashuoltopalvelujen järjestämisen kannalta tarpeellisia asiakirjoja. Huoltaja saa pyytäessään yhteenvedon (oppilashuoltokertomuksen) oppilaan auttamisprosessista ja tehdyistä toimenpiteistä.

Lisäksi Auraan kirjataan koulussa tehtävästä muusta kuin suoraan asiakkaaseen kohdistuvasta oppilashuoltotyöstä kuntakohtaisesti tai alueellisesti vuosittain seurattavat asiat.

Aura-rekisteri on sekä suomen- että ruotsinkielinen ja tietosuojattu siten, etteivät eri ammattiryhmät pääse toistensa asiakastiedostoihin.

Liite 5. Oppilashuollon rekisterit ja osarekisterit tietosuojaohjeen mukaan

Opetushallitus ja tietosuojavaltuutetun toimisto julkaisivat yhdessä vuonna 2004 oppaan koulujen ja oppilaitosten käyttöön (Pirjo Vehkamäki ja Anna Tamminen-Dahlman. Julkisuus ja tietosuojatietosuojatoimissa. Opetushallitus 2004). Keskeinen käsite on oppilasrekisteri ja sen osarekisterit. Seuraavaan lainataan rekistereitä koskevia tietosuojaohjeita:

Oppilasrekisterin tiedot: Oppilasrekisteriin tallennetaan opetuksen järjestämisessä tarpeellisia tietoja. Poikkeuksellisesta opetusjärjestelystä tehdään merkinnät. Merkinnät ovat osa oppilasrekisteriä, vaikka ne tehtäisiin erilliselle lomakkeelle. (sivu 57)

- Oppilaan arviointitiedot: Jotta käytännöstä tulisi yhdenmukaisia, opetushallinnosta vastaavan lautakunnan pitää ohjeistaa kouluja ja opettajia, miten oppilaan sanalliset ja muut arviointitiedot kirjataan. Todistuksista on syytä ottaa kopiot. (Sivu 58)

- Opetuksen tukitoimet: Tukiopetukseen osallistuvat oppilaat sekä tukiopetuksen määrä ja laatu ja tulokset kirjataan. Tiedot, jotka oppilaista kerätään tukitoimien aikana, muodostavat oppilasrekisterin osarekisterin. Jos aineistoa ylläpidetään automaattisen tietojenkäsittelyn avulla, suojauksesta huolehditaan tietojen käyttöoikeuksien hallinnoinnilla. (Sivut 58-59)

- Tiedot oppilaan poissaoloista: Poissaolotiedot muodostavat oppilasrekisterin osarekisterin. Opetustoimen on aiheellista laatia oppilaan poissaolojen seuraamista koskevat ohjeet.

- Annettuja rangaistuksia koskevat tiedot: Oppilaalla on oikeus turvalliseen opetusympäristöön. Kurinpitörangaistuksista tulee antaa päätökset. Muusta kurinpidosta tehdään tarpeelliset kirjat oikeaan paikkaan. (Sivu 60)

Tapaturmia koskevat tiedot: Tapaturman voi kirjata tarkoitukseen suunnitellulle lomakkeelle. Tapaturmien käsittelyä varten perustettu rekisteri on koulussa erillinen henkilörekisteri. (Sivu 61)

Oppilashuoltoryhmän työskentely: Oppilashuoltoryhmässä esillä olevat asiat kirjataan. Yksittäisen oppilaan asiassa voidaan kirjata lähinnä asian vireille panija, aihe ja päätetyt jatkotoimenpiteet. Kirjausten avulla koulu voi myöhemmin osoittaa, mihin toimenpiteisiin oppilashuolto on asiassa ryhtynyt. Pöytäkirjat eivät muodosta henkilörekisteriä, jos ne järjestetään aikajärjestykseen, jolloin tiettyä henkilöä koskevat tiedot eivät ole helposti löydettävissä. (Sivu 63)

Koulukuraattorin asiakasrekisteri: Saman kunnan peruskouluissa toteutettu koulukuraattorityö muodostaa yhdessä koulukuraattorirekisterin, jonka rekisterinpitäjänä on vastuussa opetustoimen hallinnosta vastaava lautakunta. Tämän rekisterin osarekistereitä ovat saman kunnan eri peruskoulujen koulukuraattorirekisterit. Oppilaan siirtyessä peruskoulusta toiseen saman kunnan alueella koulukuraattorin hänestä aikaisemmassa koulussa keräämät asiakastiedot voidaan tarpeellisin osin siirtää uudessa koulussa toimivalle koulukuraattorille, jos oppilas siirtyy hänen asiakkaakseen. On tarkoituksenmukaista pyytää siirtoon asiakkaan suostumus. (Sivu 64)

Koulupsykologin asiakasrekisteri: Ks. edellä

Kouluterveydenhuollon potilasrekisteri: Kouluterveydenhuollon rekisterit kuuluvat osarekisterinä terveystieteiden potilasrekisteriin, jonka rekisterinpitäjänä toimii terveystieteiden keskus. (Sivu 65)

Liite 6. Opetussuunnitelmien perusteet; turvallisuus

1/011/2004 OPETUSHALLITUS

PERUSOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEET 2004

4. luku Opiskelun yleinen tuki

4.1 Kodin ja koulun välinen yhteistyö

Lapsi ja nuori elää samanaikaisesti sekä kodin että koulun vaikutuspiirissä. Tämä edellyttää näiden kasvatusyhteisöjen vuorovaikutusta ja yhteistyötä oppilaan kokonaisvaltaisen terveen kasvun ja hyvän oppimisen tukemisessa. Vuorovaikutus kodin kanssa lisää opettajan oppilaantuntemusta ja auttaa häntä opetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen ja nuoren kasvatuksesta. Koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan kasvatuksesta ja opetuksesta kouluyhteisön jäsenenä. Koulun on oltava yhteistyössä huoltajien kanssa niin, että he voivat osaltaan tukea lastensa tavoitteellista oppimista ja koulunkäyntiä. Yhteisvastuullisen kasvatuksen tavoitteena on edistää lasten ja nuorten oppimisen edellytyksiä, turvallisuutta ja hyvinvointia koulussa. Kodin ja koulun yhteistyötä toteutetaan sekä yhteisö- että yksilötasolla.

Kodin ja koulun välinen yhteistyö tulee määritellä opetussuunnitelmassa yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa.

Huoltajien mahdollisuus osallistua koulun opetus- ja kasvatustyön suunnittelemiseen ja arviointiin yhdessä opettajan ja oppilaiden kanssa edistää kodin ja koulun yhteistyötä. Huoltajille tulee antaa tietoa opetussuunnitelmasta, opetuksen järjestämisestä, oppilashuollosta ja mahdollisuudesta osallistua kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön. Tämä edellyttää opettajien aktiivista aloitetta yhteistyössä sekä keskustelua ja tiedottamista huoltajien, opettajan ja oppilaan oikeuksista sekä velvollisuuksista. Yhteistyön lähtökohtana tulee olla eri osapuolien kunnioitus, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus.

Ensimmäisten vuosiluokkien aikana jatketaan esiopetuksen aikana syntyneitä yhteistyötä ja luodaan pohja myös huoltajien keskinäiselle vuorovaikutukselle. Erilaisia kodin ja koulun vuoropuhelua tukevia yhteistyömuotoja tulee kehittää koko perusopetuksen ajan ja erityisesti siirtäessä kouluasteelta toiselle tai muissa siirtymävaiheissa. Yhteistyö tulee järjestää siten, että oppilashuollon ja moniammatillisen yhteistyöverkoston avulla oppilaan koulunkäyntiä ja hyvinvointia voidaan tukea. Perusopetuksen päättövaiheessa huoltajille tulee antaa tietoa ja tarvittaessa mahdollisuus keskustella oppilaan jatkokoulutukseen liittyvistä kysymyksistä ja mahdollisista ongelmista oppilaanohjaajan ja oppilashuollon eri asiantuntijoiden kanssa.

4.5 Oppilashuolto

Oppilashuoltoon kuuluu lapsen ja nuoren oppimisen perusedellytyksistä, fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista huolehtiminen. Oppilashuolto on sekä yhteisöllistä että yksilöllistä tukea. Tavoitteena on luoda terve ja turvallinen oppimis- ja kouluympäristö, suojata mielenterveyttä ja ehkäistä syrjäytymistä sekä edistää kouluyhteisön hyvinvointia.

Oppilashuollolla edistetään välittämisen, huolenpidon ja myönteisen vuorovaikutuksen toimintakulttuuria kouluyhteisössä sekä varmistetaan kaikille tasavertainen oppimisen mahdollisuus.

Oppilashuollolla tuetaan yksilön ja yhteisön toimintakyvyn säilyttämistä fyysistä ja psyykkistä turvallisuutta uhkaavissa tilanteissa.

Oppilashuollolla edistetään lapsen ja nuoren oppimista sekä tasapainoista kasvua ja kehitystä. Oppilashuollon tavoitteena on oppimisen esteiden, oppimisvaikeuksien sekä koulunkäyntiin liittyvien muiden ongelmien ehkäiseminen, tunnistaminen, lieventäminen ja poistaminen mahdollisimman varhain.

Oppilashuoltoon sisältyvät opetuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollon palvelut, jotka ovat kansanterveyslaissa tarkoitettu kouluterveydenhuolto sekä lastensuojelulaissa tarkoitettu kasvatuksen tukeminen. Oppilashuolto kuuluu kaikille kouluyhteisössä työskenteleville sekä oppilashuoltopalveluista vastaaville viranomaisille. Sitä toteutetaan hyvässä yhteistyössä kotien kanssa. Yksittäistä oppilasta koskevien tarvittavien oppilashuollollisten tukitoimien suunnittelussa tulee kuulla lasta tai nuorta ja huoltajaa. Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, lapsen, nuoren ja heidän huoltajiensa kunnioittaminen sekä eri osapuolien tietojensaantia ja salassapitoa koskevat säädökset. Oppilashuoltotyötä voidaan koordinoita ja kehittää moniammatillisessa oppilashuoltoryhmässä.

Opetussuunnitelma tulee oppilashuollon osalta laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa.

Opetussuunnitelmaan tulee laatia suunnitelma, jossa kuvataan oppilashuollon tavoitteet ja keskeiset periaatteet:

- toiminta kouluyhteisön terveyden, hyvinvoinnin, turvallisuuden, sosiaalisen vastuullisuuden ja vuorovaikutuksen edistämiseksi
- oppilaalle tarjottava yleinen oppilashuollollinen tuki ja ohjaus koulunkäynnissä sekä lapsen ja nuoren fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen tukemisessa
- yhteistyö oppimissuunnitelman tai henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laatimisessa ja seuraamisessa sekä jatko-opintojen suunnittelussa
- oppilaalle tarjottava oppilashuollollinen tuki erilaisissa vaikeuksissa ja kurinpitorangaistuksen yhteydessä sekä silloin, kun opetukseen osallistuminen on evätty
- oppilashuollon yhteistyö kodin, koulun, oppilashuollon palvelujen asiantuntijoiden tai muiden asiantuntijoiden ja paikallisten tukiverkoston kanssa
- toimenpiteet ja työn- ja vastuunjako ongelma- ja kriisitilanteiden ehkäisemiseksi, havaitsemiseksi tai hoitamiseksi:
 - poissaolojen seuranta
 - kiusaaminen, väkivalta ja häirintä
 - mielenterveyskysymykset
 - tupakointi ja päihteiden käyttö
- erilaiset tapaturmat, onnettomuudet ja kuolemantapaukset
- koulumatkakuljetuksissa yleiselle turvallisuudelle asetettujen tavoitteiden toteuttaminen
- kouluruokailun järjestämisessä huomioon otettavien terveys- ja ravitsemuskasvatuksen ja tapakasvatuksen tavoitteet.

- 2009:
- 1 Sikiön poikkeavuuksien seulonta. Seulonta-asetuksen täytäntöönpanoa tukevan asiantuntijaryhmän muistio. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2754-4 (nid.)
ISBN 978-952-00-2755-1 (PDF)
 - 2 Selvitys EVO-pisteitä tuottaneista terveystieteellisistä julkaisuista vuosilta 2003-2005. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2756-8 (PDF)
 - 3 Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma. Mieli 2009 -työryhmän ehdotukset mielenterveys- ja päihdetyön kehittämiseksi.
ISBN 978-952-00-2767-4 (nid.)
ISBN 978-952-00-2768-1 (PDF)
 - 4 Raskaan olevien päihdeongelmaisten naisten hoidon varmistaminen -työryhmän raportti. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2769-8 (PDF)
 - 5 Yhtenäiset kiireettömän hoidon perusteet 2009.
ISBN 978-952-00-2770-4 (nid.)
ISBN 978-952-00-2771-1 (PDF)
 - 6 Enhetliga grunder för icke-brådskande vård 2009.
ISBN 978-952-00-2772-8 (inh.)
ISBN 978-952-00-2773-5 (PDF)
 - 7 Skenaarioita sosiaalimenoista. Terveysten edistämisen vaikutukset ja analyysimallin esittely.
ISBN 978-952-00-2774-2 (nid.)
ISBN 978-952-00-2775-9 (PDF)
 - 8 Sosiaali- ja terveysministeriön toimintasuunnitelma vuodelle 2009. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2776-6 (PDF)
 - 9 Salme Kallinen-Kräkin . Kaste-ohjelman valtakunnallinen toimeenpanosuunnitelma vuosille 2008-2011. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2777-3 (nid.)
ISBN 978-952-00-2778-0 (PDF)
 - 10 Sosiaaliturvan uudistamiskomitean (SATA) ehdotus sosiaaliturvan kokonaisuudistuksen keskeisistä linjauksista. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2779-7 (nid.)
ISBN 978-952-00-2780-3 (PDF)
 - 11 Katja Uosukainen, Hanna-Leena Autio, Minna Leinonen. Tasa-arvosuunnitelmat ja palkkakartoitukset Suomessa 2008. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2781-0 (nid.)
ISBN 978-952-00-2782-7 (PDF)
 - 12 Mikko Wennberg, Olli Oosi, Kaisa Alavuotunki, Sirpa Juutinen, Henrik Pekkala. Sosiaalialan kehittämishankkeen arviointi. Loppuraportti: Tulosten ja vaikutusten arviointi.
ISBN 978-952-00-2793-3 (nid.)
ISBN 978-952-00-2794-0 (PDF)

- 13 Selvitys ensihoidon ja sairaankuljetuksen kehittämisestä. Sairaan­kuljetuksen ja ensihoidon kehittämisen ohjausryhmän loppuraportti. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2795-7 (PDF)
- 14 Tuottava, tulok­sellinen ja laadukas työsuojeluvalvonta 2015. Työsuojeluhallinnon resurssityöryhmän raportti. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2796-4 (nid.)
ISBN 978-952-00-2797-1 (PDF)
- 15 Tupakkapoliittisia lakimuutoksia ja toimia valmistelevan työryhmän loppu- ja väliraportit. Ehdotukset tupakkalain ja tupakkaverolain muutoksiksi.
ISBN 978-952-00-2806-0 (nid.)
ISBN 978-952-00-2807-7 (PDF)
- 16 Sanna Parrila. Perhepäivähoitohenkilöstön osaamisen kehittäminen. PERHOKE-hankkeen loppuraportti. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2808-4 (nid.)
ISBN 978-952-00-2809-1 (PDF)
- 17 Vaihtoehtohoitojen sääntelytarve. Vaihtoehtohoitoja koskevan lainsäädännön tarpeita selvittäneen työryhmän raportti. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2810-7 (PDF)
- 18 Kosteusvauriot työpaikoilla. Kosteusvauriotyöryhmän muistio. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2811-4 (nid.)
ISBN 978-952-00-2812-1 (PDF)
- 19 Hannu Jokiluoma, Hannele Jurvelius. Työsuojelupiirien tuottavuusryhmän loppuraportti. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2813-8 (nid.)
ISBN 978-952-00-2814-5 (PDF)
- 20 Plan för mentalvårds- och missbruksarbete. Förslag av arbetsgruppen Mieli 2009 för att utveckla mentalvårds- och missbruksarbete fram till år 2015. (Endast på webben)
ISBN 978-952-00-2819-0 (PDF)
- 21 Huumausainepolitiikan kertomus v. 2008 valtioneuvostolle. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2820-6 (PDF)
- 22 Toivo Niskanen, Hannu Kallio, Paula Naumanen, Jouni Lehtelä, Mika Lauhamo, Jorma Lappalainen, Jarmo Sillanpää, Erkki Nykyri, Antti Zitting, Matti Hakkola. Riskinarviointia koskevien työturvallisuus- ja työterveyssäännösten vaikuttavuus.
ISBN 978-952-00-2821-3 (nid.)
ISBN 978-952-00-2822-0 (PDF)
- 23 Salme Kallinen-Kräkin. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma Kaste 2008-2011. Hankeavustusopas. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2823-7 (PDF)
- 24 Neuvonta- ja palveluverkosto ikääntyneiden hyvinvoinnin ja terveyden edistäjänä. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2833-6 (PDF)
- 25 Simone Ghislandi, Joni Hokkanen, Aki Kangasharju, Ismo Linnosmaa, Matteo Galizzi, Marisa Miraldo, Hannu Valtonen. Reference pricing in Finnish pharmaceutical markets. Pre-policy evaluation. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2835-0 (PDF)

- 26 Nationella utvecklingsprogrammet för social- och hälsovården (KASTE) 2008-2011. Handbok om projektunderstöd. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2836-7 (PDF)
- 27 Göran Bondjers, Paulien Bongers, Marilyn Fingerhut, Timo Kauppinen, Stavroula Leka, Paul Schulte, Vappu Taipale, Hannu Uusitalo. Meeting future needs of finnish working life through a healthy workforce. 2009 international evaluation of the Finnish Institute of Occupational Health.
ISBN 978-952-00-2837-4 (pb)
ISBN 978-952-00-2838-1 (PDF)
- 28 Varhaiskasvatuksen uudistamisen linjauksia. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2847-3 (nid.)
ISBN 978-952-00-2848-0 (PDF)
- 29 Esitys varhaiskasvatusalan koulutuksen valtakunnalliseksi arvioimiseksi. Varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin valmisteluryhmän raportti. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2851-0 (PDF)
- 30 Lasten seksuaalisen hyväksikäytön selvittäminen. Työryhmän muistio. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2852-7 (PDF)
- 31 Oikeuslääkinnän organisointia Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksessa selvittävän työryhmän väliraportti. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2853-4 (PDF)
- 32 Arvo Myllymäki. Eläketurvakeskusta koskevan sääntelyn uudistamistarpeiden selvittäminen. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2859-6 (nid.)
ISBN 978-952-00-2860-2 (PDF)
- 33 Evankelis-luterilaisen kirkon eläkejärjestelmän uudistamistyöryhmän mietintö. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2861-9 (PDF)
- 34 Oppilas- ja opiskelijahuoltotyöryhmän toimenpide-ehdotukset. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2868-8 (PDF)